

It is for the benefit of the working class. This paper is devoted to the interests of the working class. Workers are entitled to all what they produce.

This paper is devoted to the interests of the working class. Workers are entitled to all what they produce.

PROLETARIAT

Entered as second-class matter, Dec. 6, 1907, at the post office at Chicago, Ill., under the Act of Congress of March 3rd, 1879.

Office: 4008 W. 31. St., Chicago, Ill.

Delavci vseh dežela, združite se!

PAZITE
na številko v oklepaju, ki se nahaja poleg vsakega naslova, prilepljenega spodaj ali na ovitku. Ako je (582) številka tedaj vam s prihodnjo številko našega lista poteče naročnina. Prosimo, ponovite jo takoj.

ŠTEV. (NO.) 581. SLOVENSKO GLASILO JUGOSLOVANSKE SOCIALISTIČNE ZVEZE. CHICAGO, ILL., DNE 29. OKTOBRA (OCT. 29) 1918. LETO (VOL.) XIII.

Kapitulacija Avstrije.

Avstro-Ogrska obstoji le še po imenu; in celo to ime se izreka le še v uradnih krogih, kjer skušajo vzdržati fikcijo, dokler je mogoče. V resnici je pa to, kar se je nekdaj imenovalo Avstro-Ogrska monarhija, že prenehalo eksistirati in Karlova vlada je to indirektno že sama priznala.

Dosedanji avstro-ogrski zunanji minister baron Burian je odstopil in grof Andrassy, ki je bil imenovan na njegovo mesto, je pohitel z odgovorom na zadnjo noto predsednika Wilsona. Ta odgovor pa ne pomeni nič manj kakor popolno kapitulacijo Avstrije. Njega besedilo je sledeče:

"Odgovarja na noto predsednika Wilsona z dne 19. t. m., adresirano na avstro-ogrsko vlado in obsega odločitev predsednika, da hoče v vprašanju premirja in miru naravnost govoriti z avstro-ogrsko vlado, ima avstro-ogrsko vlada čast izjaviti, da se strinja kakor s prejšnjimi predsednikovimi proklamacijami tudi s stališčem, označenim v zadnji noti, glede na pravice avstro-ogrskih narodov, zlasti Čeho-Slovakov in Jugoslovancev."

Sprejemajoča vse pogoje, ki jih je predsednik določil za uvedbo pogajanja za premirje in mir, misli avstro-ogrsko vlada, da ni nobene zapreke več, da se prične tako pogajanje.

Avstro-ogrsko vlada izjavlja, da je pripravljena, ne da bi čakala na rezultat kakšnih drugih pogajanj, vstopiti v mirovno pogajanje med Avstro-Ogrsko in državami nasprotnne skupine in v pogajanje za neposredno premirje na vseh avstro-ogrskih frontah.

Predsednika Wilsona prosi, da bi bil tako priazen in storil korake v ta namen."

V resnici ni mogla avstro-ogrsko vlada odgovoriti nič drugega kot to, kar odgovarja Andrassy. Kljub temu učinkuje ta nota kakor premočanje. Od Bertholdovega ultimata, ki je povzročil sedanjo vojno, so vse uradne avstrijske note dihale ponos in pogostoma prevzetost. Človek je bil dunajskih ošabnosti že tako vajen, da sploh ni pričakoval ponižne besede od te strani. Še zadnje Burianove note so bile v tem oziru nenavadne in verjeti jim je bilo mogoče le zaradi

tega, ker se je videlo, da teče Avstriji vda v grlo. Toda vsi prejšnji avstrijski predlogi so vendar izhajali od predpostavke, da ostane Avstro-Ogrska cela in da se o tem sploh ne razpravlja.

Ko je prišla zadnja Wilsonova nota na Dunaj, je morala razpršiti to iluzijo. Ali Karlova vlada je vendar še poskusila igrati, s katero bi navidezno izpolnila Wilsonovo zahtevo, pa se je v resnici ognila. Ponudila je Čehom in Jugoslovanom glasovito avtonomijo, misleča, da se bodo narodi čutili presrečne, če dobe izza vseh bojov in žrtev drobtino tega, kar v resnici zahtevajo. Ako bi se bil ta načrt posrečil, bi bila Avstrija sporočila Ameriki, da se je že pobotala s Čehi in Jugoslovani, pri tem pa bi bila ohranila svojo eksistenco, tudi če bi se bila zunanja oblika nekoliko izpremenila.

Toda igra ni uspela in če bi bil Burian res tako dalekoviden državnik, kakor se je rad delal, bi bil moral vedeti, da se ne more posrečiti. Narodi so dajali dovolj očitna znamenja, da je minil čas za kompromise; absolutna nesposobnost avstrijskega državnega zbora za delo je izvirala iz dejstva, da ga nemški narodi niso več smatrali za svoj parlament; ko se je Seydlerjeva in pozneje Hussarekova vlada ukvarjala z izpremembo avstrijske konstitucije, so Čehi in Jugoslovani niso hoteli udeležiti posvetovanj, stoječi na stališču, da jim ni avstrijska konstitucija nič mar. Le avstrijski diplomati, ki so se vedno smatrali za nenavadno prebrisane, ker podcenjujejo razum vsega ostalega sveta in nimajo sploh nobenega merila za pamet, so mogli biti tako otročje naivni, da so pričakovali še kakšen uspeh od svoje ponudbe. Zlasti pa je bilo treba zvrhane naivnosti izza predsednikove note, ki je jasno izrekala, da se more Avstrija pobotati s Čehoslovaki in Jugoslovani le kot samostalnimi narodi.

S svojim nerodnim poizkusom si je Avstrija dejansko več škodovala, kakor koristila. Ako bi bila brez ovinkov izpolnila Wilsonovo zahtevo, bi si bila vsaj lahko prihranila nekoliko revolucij in nemirov in povrh tega bi bila vsaj za oko dostojno končala svojo eksistenco. To bi bilo, če se ne bi drugega ne, ugajalo okusu. Ali avstrijski vladni

krogi nimajo niti okusa, sicer ne bi bili s svojo vnebo vpijočo neokretnostjo še svojega gospodarja, neizmučenega cesarja, pognali v blamažo. Pripravili so ga do tega, da je izdal armadno povelje in manifest, s katerimi je obljuboval avtonomijo. Če bi ga bili do tega pripravili takrat, ko je umrl stari Franc Jožef, bi bila stvar pač vse drugačna. Ne da ni bilo že takrat hrepenenja po neodvisnosti; ali hrepenenje po miru je bilo močnejše in radikalnejše niso imeli povsod večine. Ako bi bila avtonomija in mir šla vstrie, je prav lahko mogoče, da bi se bila Avstrija še rešila v federacijo. Med Jugoslovani je bilo takrat še precej razpoloženja za tako rešitev. Slovenski in hrvaški listi so popirali cele strani s povestmi o "demokraciji" cesarju, in če bi bil Karl takoj ob svojem nastopu razglasil avtonomijo, bi se bilo najbrže reklo, da je res drugačen od rajnega cesarja, in njegova beseda bi bila dobila vpliv.

Sedaj so s svojo nezmiselnimi taktiki le pomagali izpodkopati cesarsko avtoriteto.

Gotovo niso imeli tega namena. Ljudem tako do kosti segajoče konservativnosti kakor Burian in tovarišni sploh ne gre v glavo, da bi Avstrije s svojim ponosnim A. E. I. O. U. — Austria erit in orbe ultima — mogla kdaj izginiti z zemljevida in da bi mogla biti kdaj kaj drugega kakor monarhija.

Noben kitajski kuli ni mogel bolj od strahu medleti pred vladarjem nemške države, kakor tak avstrijski baron pred "njegovim veličanstvom". Ker znajo le sami po sebi soditi, so mislili, da mora cesarjeva beseda tudi na ljudstvo tako magično vplivati kakor nanje. Nekdaj bi bili nedvomno imeli prav. Nekdaj je bil cesar tudi v Avstriji približno to kar Bog. Ampak ljudje, ki vodijo politiko, bi morali poznati in razumeti izpremembe v mišljenju ljudstva.

Ob nastopu mladega Karla bi ga bila vlada lahko naredila popularnega. Vojna je že do Franc Jožefove smrti dovolj dolgo trajala, da je ljudstvo hrepenelo po miru. Za reforme je pa že davno pred vojno morda bilo. Oh vsaki izpremembi na prestolu je ljudsko pričakovanje veliko. In v Avstriji ni bilo težko uganiti, kaj da pričakuje, če bi bili Karla njegovi ministri takrat navedli,

da bi bil proklamiral avtonomijo in nekoliko resnih političnih in socialnih reform, bi se bili med ljudstvom godili čudeži lojalnosti. Toda vse ljudsko pričakovanje je bilo varano; miru ni bilo, demokracije ni bilo, avtonomije ni bilo — ljudska potrpečljivost pa je bila vendar na izkušnji. Naposled se je moralo ugotoviti spoznanje, da je prišla le oseba namesto osebe v dvorno palačo, dočim je vse drugo ostalo pri starem. Od novega vladarja torej ni bilo upati nič drugega kakor od prejšnjega. Naposled so se narodi morali odvrniti od vlade in vladarja in zaupanje, ki je bilo tako zapravljeno, se ni moglo več vrniti.

Ko je izšel Karlov manifest, so narodi že davno pokopali idejo avtonomije. Okle, ki je prišel prepozno, bi bil lahko podpisan od petih cesarjev, pa vendar ne bi bil mogel imeti uspeha. Ker so pripravili vladarja do tega, da ga je izdal, je moral pasti tudi ugled tistega, ki je stopal s takim brezuspešnim manifestom pred narode.

Nam seveda ne povzroča bolečin, če spravi vlada cesarja v blamažo. Čim bolj je blamiran, tem bolj je in tem več je upanja, da mu ljudstvo obrne hrbet in sploh obračuna z vladarji "po milosti božji".

Ta cilj so vladni modrijani precej temeljito dosegli. Odgovor na ponudbo avtonomije je bila splošna odklonitev, razglas českoslovaške republike, puniti, izjava hrvaškega in slovenskega narodnega sveta o jugoslovanski državi, proklamacija ogrske neodvisnosti v budimpeštanskem državnem zboru, ustanovitev nemško-avstrijske države, skratka kaos, ki je vsemu svetu predložil razpadanje avstro-ogrsko monarhije.

V tem položaju seveda ni mogla avstro-ogrsko vlada storiti nič drugega kakor kapitulirati. In njena zadnja nota predsedniku Wilsonu pomeni res popolno kapitulacijo.

Tako se končuje zgodovina Avstrije, polna rop, prevar, ženitovanj za zemljiško doto i. t. d. Prejalske je moral priti tak konec. Za žalovanje pa ni nobenega razloga. Zgodovina pozna propade drugih držav, ki so bile za svet pomembnejše od Avstrije; tam so njih katastrofe zapisane, in to je vse, kar je ostalo za spomin. Toliko ostane tudi za Avstrijo; ali še ta spomin ne bo prijazen.

Wilsonov zadnji odgovor.

Nota predsednika Wilsona, ki je bila odposlana v Berlin kot odgovor na zadnjo noto nemške vlade, se glasi:

Državni department, 23. okt. 1918.

Predsedniku bi se zdelo nepošteno, ako ne Zdrženih državah:

Gospod: — Potrjujete sprejem Vaše note z dne 22. t. m., vsebujoče komunikacijo nemške vlade z dne 20. t. m., imam čast po navodilu predsednika dostaviti vam sledeči odgovor:

Sprejemši slovesno in natančno zagotovilo nemške vlade, da je brez rezerve sprejela mirovne pogoje, ki so bili izraženi v govoru v kongresni zbornici Zdrženih držav dne 8. januarja 1918, in načela mirovne poravnave, ki jih je predsednik izrekel v svojih poznejših govorih, posebno v adresi dne 27. septembra, in da želi razpravljati o podrobnostih glede na izvajanje teh pogojev, ter da ne izhaja ta želja in namen od tistih, ki so doslej diktilirali politiko in vodili vojno na strani Nemčije, temveč od ministrov, ki govorijo v imenu večine v državnem zboru in v imenu velike večine nemškega ljudstva, in sprejemši nadalje natančno obljubo sedanje nemške vlade, da se bo držala člove-

čanskih določb civiliziranega vojskovanja na suhem in morju, čuti predsednik Zdrženih držav, da se ne more odreči vprašanju premirja, ki ga morajo odobriti vse vlade, s katerimi je vlada Zdrženih držav v zvezi v sedanji vojni.

Toda njegova dolžnost je ponovno izjaviti, da more biti edino premirje, ki bi ga bil opravičen predložiti v razpravo tako, da lahko Zdržene države in države, ki so z njimi v zvezi, vsake uveljavijo vsako sprejeto določbo, in da bo vsaka obnoveitev sovražnosti od strani Nemčije nemogoča.

Iz tega razloga je predsednik poslal vladam držav, s katerimi je ameriška vlada v zvezi kot sobojnik, vso korespondenco s sedanjo nemško vlado in obenem sugeriral omenjenim vladam, da se naj posvetujejo s svojimi vojaškimi poveljniki kakor tudi s poveljniki armade Zdrženih držav z ozirom na pogoje premirja, in sicer take pogoje, ki bodo popolnoma ščitili interese prizadetih ljudstev in v zameno za zavezniki vladam neomejeno oblast za varstvo in uveljavljenje podrobnih mirovnihih točk, ki jih je sprejela nemška vlada, toda pod pogojem seveda, da so navedene vlade pripravljene sprejeti mir pod omenjenimi pogoji in

načeli, in ako sprevidijo, da je premirje sploh mogoče z vojaškega stališča.

Ako se zedinijo za pogoje premirja, tedaj bo Nemčija v resnici dokazala, da je brezpogojno sprejela mirovne pogoje in načela, iz katerih izvirajo vsa akcija, če sprejme sugerirane pogoje za premirje.

Zakaj zahteva omenjeno izredno poročilo, bi s povsem odprtimi in jasnimi besedami povedal, zakaj zahteva omenjeno izredno poročilo.

Kakor so značilne in važne ustavne spremembe, o katerih govori nemški tajnik zunanjih zadev v svoji noti z dne 20. t. m., vendar se ne izgleda, da je odgovornost vlade napram nemškemu ljudstvu v načelu popolnoma izvedena, niti ni nikjer nobenih garancij, da ostane dotična ustavna sprememba, o kateri je deloma nekakšen sporazum, stalna. Dalje ni dokaza, da je doseženo jedro sedanjih težkoč. Mogoče je res, da so prišle bodoče vojne pod kontrolo nemškega ljudstva, ampak sedanja vojna še ni prišla in mi govorimo o sedanji vojni.

Očitno je, da vima nemško ljudstvo še vajeti nad militarističnimi oblastniki v cesarstvu v rokah kot bi moralo; pruski kralj še vedno kontrolira politična pota v Nemčiji in odločilno besedo

imajo še vedno oni, ki so bili doslej gospodarji Nemčije.

Čuteč, da zavisi mir vsega sveta zdaj od jasnih besed in dela v ravni črti, je predsednik dolžan izjaviti, ne da bi pri tem mehčal trde besede, da ne morejo narodi sveta zaupati besedam onih, ki so bili doslej gospodarji Nemčije in nemške politike. Predsednik ponovno izjavlja, da ne more vlada Zdrženih držav pri sklepanju miru in izravnavanju vseh bolečin in krivice sedanje vojne govoriti z nikomer drugim, kakor edinele z resničnimi zastopniki nemškega ljudstva, katerim je zajamčeno pravo ustavno stališče kot pravim vladarjem Nemčije.

Ako pa mora vlada Zdrženih držav govoriti z militarističnimi gospodarji in monarhističnimi avtokrati Nemčije, in če bo morda morala govoriti z njimi pozneje v zvezi mednarodnih obveznosti nemškega cesarstva, tedaj ne bo govorila z njimi o mirovnihih pogojih, temveč edino o njihovi kapitulaciji.

Nič ni pridobljenega, ako se stvar ne pove. Sprejmite, gospod, ponovno zagotovilo mojega visokega spoštovanja.

Robert Lansing.

Mirovni eksperimenti, sentimentalnost in nujnost.

Od kar je Nemčija s svojo vojno srečo toliko pri kraju, da so kajzerske nanje o nadvladanji sveta razpršene, je prevzela njena diplomacija glavno vlogo namesto vojaških gospodov. Mirovno gibanje pomeni sedaj vsakdanjo hrano nemške vlade. Nota sledi noti, in dasi so odgovori, ki jih dobiva, drug od drugega jasnejši, tako da ne ostane poleg tendence za razumljivostjo nič prostora za fraserstvo in takozvano diplomatsko uljudnost, se berlinska vlada vendar trudi, da bi — vsaj na videz — ohranila duševno ravnotežje in hladno kri.

V Nemčiji je to popolnoma nova prikažen. Že prva nota, s katero je predsednik Wilson odgovoril princu Maksu, bi bila še pred nedavnim spravo vso oficijelno Nemčijo na noge in krikanje najglobljejšega ogorčenja bi bil zadonel po vsej deželi. Kajzerska vlada bi se bila čutila užaljeno in z njo vred bi moralo vse ljudstvo trditi, da je užaljeno v dno duše. Kdaj se je že zgodilo, da bi bil kdo nemški kancelarja vprašal, v čigavem imenu da govori? Ves svet je vedel, da je kancelar prvi uradnik "njegovega Veličanstva"; nota, ki prihaja od cesarjevega zaupnika, pa mora povsod pričakovati enako spoštovanje, kakor da prihaja od

vladarja samega. Vprašanje, v čigavem imenu govori kancelar, pa še v takem tonu, da se not očitno odreka vrednost, če je pisana v cesarjevem imenu, bi se bilo v vsakem prejšnjem času smatralo za žalitev veličanstva, kar je v Nemčiji največji sploh mogoči greh. Če pa pride s takim vprašanjem celo predsednik republike, mož, ki ne nosi krone na maziljenem temenu, ki nima niti sorodnikov v nobeni dinastiji, mož, ki je za svoj urad le izvoljen na gotovo dobo in mora po preteku tega časa enostavno odstopiti ali pa prepustiti odločitev ljudstva, če mu še enkrat zaupa predsedništvo, tedaj je to za cesarja po milosti božji izraz nezasišane predrznosti, ki bi se mogla — po nazorih, ki so vedno vladali v Nemčiji — komaj z nemškim zasedanjem Washingtona primerno kaznovati.

Z vsem, kar smo doslej vedeli o Nemčiji, je bilo v kričnem nasprotju, kar je odgovorila Maksova vlada. Krotkost, s katero je pripovedovala, da se vrši v Nemčiji konstitucionalna izprememba, je bila enostavno nezasišana. In vendar se je res kazala taka krotkost. Le da je princ Maks v svoji krotkosti nekoliko pozabil na resničnost. Takrat, ko je odgovarjal predsedniku Wilsonu, da govori

v imenu nemške vlade in nemškega naroda, je bil kancelar po doslej veljavni nemški konstituciji odgovoren edino kajzerju; njegova trditev torej ni držala, kajti dokler ima "njegov veličanstvo" pravico, da ga odstavi, kadar ga hoče ali pa da ga proti volji parlamenta drži v uradu, je mož v resnici le kajzerjev zastopnik.

Marsikje pa je oblika prinčevega odgovora naredila več vtiska, kakor njega vsebina. V širokih krogih se je razširilo mnenje, da so nemške note res že pravi resni koraki miru, katerim mora neposredno slediti premirje in v najkrajšem času mirovna konferenca.

Wilsonov zadnji odgovor je nekoliko ohladil to nekoliko prevročo vero. Vendar pa je ostalo še veliko optimizma, ki le ni tako utemeljen, kakor se marsikomun zdi. Položaj v centralnih državah je pač tak, da se ne bi bilo čuditi nobenemu naglemu odločilnemu dogodku. Ali doslej še ni takega dogodka, in dokler ga ni, se mora računati s tem, kar je.

Prišla so poročila, da se v Nemčiji nastopa proti Viljemu in proti Hohenzollernom sploh. Javljalo se je o vehementnih člankih v južno nemških listih, ki zahtevajo tu abdikacijo kajzerja, pa so

dišče za tiste, ki so zakrivilo vojno. Nekatere vesti so govorile o velikih demonstracijah v Berlinu, pri katerih je bil slavjen Liebknecht in ki so imele baje izrečno republičanski značaj.

Kakor pri vseh časnarskih vesteh, se je tudi tukaj treba varovati lahkovernosti. Nikdar se ne sme pozabiti, da je tudi sedaj tekma med množičnimi poročevalci, kdo da bo telegrafiral kaj bolj senzacionalnega. Razum tega so tudi poročevalci ljudje, večalimanj z občutki kakor vsi drugi, pa radi poročajo, kar je čitateljem simpatično. Pri tem se zgodi, da pomagajo dogodkom s svojo fantazijo; včasih se čez nekaj časa uresniči, kar brzojavljajo že kot gotovo dejstvo, včasih se pa zmoti. Tako je bilo že parkrat čitati, da se je Viljem odrekel prestolu; in vendar je še do današnjega dneva kajzer. Na svetu je nekoliko milijonov ljudi, ki bi z najodkritosrčnejšim veseljem pozdravili resnično vest o njegovem odstopu; korespondenti vedo to in med njimi se najde dobra duša, ki napravi ljudem veselje. Vest pa vendar ne more nadomestiti faktičnega dogodka. Nemčijo je treba vzeti tako, kakršna je, ne take, kakršna bi si kdo želel.

(Konec na 8. strani.)

Aristipov dialog o bodočnosti družbe.

Prevedel, z uvodom in zagovorom pojasnil
dr. Jessen.

UVOD.

V zadnjem času so našli med mnogimi papirji (papirji), ki so jih izkopali v egiptovskih smetliških, tudi zanimiv dialog (razgovor), ki nosi kratak naslov "Dialogos", toda zaradi svoje vsebine in ker je treba, da se loči od drugih podobnih dialogov, je dobil ime: "Aristipov dialog o bodočnosti družbe". Aristipov dialog je bil v istem slogu, kakor so bili pisani Platonovi in Ksenofonovi dialogi. (Po njih bi hoteli nekateri dati ime "Aristip"), ki so postali najnavadnejša oblika kratke znanstvene razprave. Pozna pa se mu, da izhaja iz poznejše dobe in ne dosega niti v obliki niti v jeziku klasičnih vzorov.

Učenjaki se še pripravajo, kako je s tem dialogom, kajti odprl je celo vrsto novih vprašanj. Najvažnejše je seveda vprašanje o avtorju; po mnenju nekaterih je napisal ta dialog Biofilos, učenec in zvest pripadnik Aristipa; to mnenje je tem bolj opravičeno, ker so našli poleg tega papirja mal odloček, na katerem je naslov drugega dialoga, ki govori "o sreči in o slasti", od katerega pa se je ohranilo samo naslov. Tam je razločno napisano, da je Biofilos pisal dialoge; moremo celo sklepati, da je napisal celo vrsto dialogov, ki so morebiti izpopolnjevali drug drugega, kakor Ksenofonovi v "Spominih na Sokrata". Dialogi so bili najbrže pisani kot spomini na učitelja Aristipa. Drugače o Biofilu ni znano in se doslej sploh ni vedelo, da je bil pisatelj. Toda tudi če prisodimo Biofilu avtorstvo tega "Dialoga", vendar ostane neresenih še mnogo vprašanj. Zgodovina filozofije pozna namreč dva Aristipa: starejšega in mlajšega. Mlajši Aristip je bil sin hčerke starejšega Aristipa, ki ji je bilo ime Arete in je bila znana kot filozofka; mlajši Aristip je bil vnuk starejšega. Zato se ne ve, kateri Aristip nastopa v dialogu, starejši ali mlajši, in tako se ne more vedeti, ali je bil Biofilos učenec Aristipov, ali je izhajal samo iz njegove šole. To pa je velike važnosti, ker bi po tem lahko določili čas, kdaj je bil dialog napisan in bi lahko določili tudi življensko dobo pisatelja. Po mnenju nekaterih so take stvari nepotrebne; toda filološka znanost jih nikakor ne sme prezreti; njena naloga je, da ta vprašanja razreši. Biofilov dialog nam nudi zanimiv pogled v družabne razmere in nazore svoje dobe, ker pa vemo, da so se filozofske šole razvijale, izpopolnjevale in tako izpreminjale, pride za nas važno vprašanje, ali je stala Aristipova filozofska šola takoj s početka na tem stališču, kakor jo kaže dialog, ali je šele pozneje razvila take nazore. Poleg vsega ne smemo pozabiti, da so se pojavljali o filozofskih šolah razni učenci z novimi nazori, da so skušali z njimi izpopolniti stari nauk, ali pa ga speljali na nova pota. Zato ne moremo z vso odločnostjo trditi, ali je pisal Biofilos v smislu svoje šole, — da se je držal Aristipovih naukov oziroma načel — ali je zavil Aristipov nauk po svoje. To pa je velikega pomena, ker bi bilo napačno celo šolo presojati po enem samem učenu. Videli bomo pozneje, da stoji Biofilos trdno na principih Aristipove takozvane "hedonistične šole", da pa vendar v nekaterih slučajih ta nauk po svoje razlaga. Zato ne moremo reči, ali je Biofilos nastopil takoj za Aristipom in je šola morebiti njegov nauk zavrgla, ali je nastopil že na začetku, ko je Aristipova šola že izginjala. Pozneje bomo skušali z nekaterimi opombami dokazati, da je dialog najbrže nastal že precej pozno in da moramo Biofila staviti na konec hedonistične šole. Ne le iz del namreč lahko spoznamo dobo, ampak tudi iz dobe, kakor je nam kaže zgodovina, lahko spoznamo delo.

Da nam bo "Dialog" razumljiv, moramo podati pred vsem nekaj opazk o Aristipu in njegovi šoli.

Aristip (okoli l. 353—65 pr. Kr.) je bil rojen v Cirenih in je postal učenec Sokratov, dasi ga Aristotel prišteva med sofiste — pa morebiti le zato, ker se je dal plačati za svoj pouk. Gotovo je, da je bil ob smrti Sokrata v Atenah in da se je smatral za učenca Sokratovega.

Toda Aristip si je Sokratov nauk po svoje razlagal. Zmernosti in vzdržnosti ni priznaval tako kakor Sokrat, ki je priporočal ti dve glavni čednosti. Že Ksenofon omenja Aristipa kot vselega lahkoživca človeka. Aristip je pripadal torej oni veseli atenski družbi, katere evet je bil Alkibijad. V starem veku je bila znana njegova življenska modrost, s katero se je znal prilagoditi razmeram in družbi; sladek užitek življenja mu je bil nad vse: svoje razmerje do življenja, do družbe in ljudi je uravnil tako, da si je ohranil svobodo in da je užil kolikor mogoče sladkosti in radosti življenja. Njegova deviza je nekako bila: vzemi od življenja radost — a pusti britkost. Zato je hotel, da si prilagodi razmere, ne da bi se prilagodil onim razmeram.

Obvladati življenje in ne dati obvladati se. Zato je n. pr. tudi pri uživanju radosti treba pomisliti ali ne bo to radost treba pozneje drago plačati. Ako bi bila britkost večja nego radost, moder človek ne bo užil radosti. To je bila Aristipova modrost življenja. Zato je bil previden v občevaranju in ni pustil niti da bi postal odvisen od hetere, pri kateri se je napil ljubezni, niti od tirana, ki je slučajno takrat vladal. Ker javne razmere najbolj vežejo človeka, ni hotel nikake državne časti in je rad potoval, da ni bil v zvezi z domačimi političnimi razmerami. Tako si je Aristip ohranil svobodo, kot človek in kot državljani; le tako svoboden človek lahko nemoteno uživa radosti življenja. Radost življenja mu je torej merilo vsega dejanja in nehanja. Treba je torej storiti vse, kar rodi in množi radost in opusti vse, kar rodi in množi bolečino. V tej točki izhaja Aristip iz Sokrata. Sokratu je bilo spoznanje najvišja čednost — plačilo te čednosti pa je — sreča, blaženost (eudaimonia). Ta Sokratov nauk se je dal lahko različno razlagati, treba je bilo samo vprašati: Kaj je sreča, blaženost? Sofisti so učili, da je človek merilo vseh stvari, torej ima vsaka stvar svojo vrednost, ki ji jo prisodi človek. Tako je tudi s srečo. Sokrat sam je dopustil, da je dobro za vsakega to, kar je zanj koristno. Torej se tudi sreča, blaženost da razlagati s stališča koristi.

In tako imamo po Sokratovi smrti tri filozofske šole, ki se razločujejo med seboj prav po tem, da si različno razlagajo srečo. Antistenes je n. pr. rekel, da je najšrečnejši ta, ki z najmanj potrebuje srečo je torej v zadovoljnosti (zadovoljnost s tem, da človek ničesar nima in po ničemer ne hrepeni). Zadovoljiti se z najmanjšim in ne dati se premotiti hrepenenju po imetju in uživanju, kajti hrepenenje je nesreča, ker moti srečni mir, ki ga daje zadovoljnost. Skrajni in vsem dobro znani filozof te šole je bil Diogen, ki je prebival v sodu in je razbil celo zadnjo črepanjo, ko je videl otroka, ki je pil vodo iz periča. Filozofi te vrste so seveda v življenju kazali svojo srečo s tem, da so živeli skrajno skromno, hodili so v samih plaščih s palico v roki, da so odganjali pse, zato so jim rekli tudi pasji filozofi ali ciniki. Svoje življenje so hoteli živeti po vsem naravno, po prirodi. Pozneje se je iz te šole razvila stoiška šola, ki jo je ustanovil Zenon. Zenon se je vozil po morju in vihar mu je uničil vse premoženje; namesto da bi žaloval, je šel iskat modrosti in je rekel: Vse izgubljeni sem vse našel in je ustanovil stoiško šolo. Drugače

nego Antistenes si je razlagal srečo Aristip. Blaženost mu je bila uživanje, slast, radost. Po grški besedi — so rekli njemu in njegovi šoli: hedoniki; kakor je cinik našel svojo srečo v mirni zadovoljnosti, tako jo je našel hedonik v hipnem užitku. Vprašanje je bilo ali ni to edina res večna blaženost in vse drugo — prevara.

Nasledniki Aristipovi so razreševali vprašanje, ali je sreča v stalni ali hipni slasti, v duševni ali telesni, v idealni ali resnični.

Aristip sam kljub svojemu veselemu življenju še ni bil lahko miseln človek, ampak je ostal v tem zvest učenec Sokratov, da je hotel modro živeti, spoznati resnico in najti srečo; zato je priznaval zmernost v toliko, kolikor bi nezmernost škodovala radosti življenja; ako bi bil vsled uživanja bolan, ne uživaj, ako bi se po grehu kesal, ne greši, ako bi imelo dejanje zle posledice, ne stori ga. Zato njegov nauk o slasti in radosti ni bil namenjen širokim vrstam, ampak onim, ki ga obvladajo, torej izobraženim, premišljenim, modrim. Kdor sam spozna, kako se more veseliti življenja brez škode, naj se veseli; pazi naj na svojo svobodo in naj gleda, da ne bo malo radosti plačal z veliko žalostjo. Danes bi rekli: vsak naj greši toliko, kolikor prenese. Seveda so Aristipa mnogi tudi napačno razlagali. Iz njegove šole se je razvila pozneje epikurejska šola, imenovana po Epikuru, ki je enostransko razvil te nauke.

Poleg obeh teh šol je nastala po Sokratovi smrti tudi takozvana megariška šola (po ustanovniku Euklidu iz Megare), ki je združila vprašanje o dobrem z eleatsko metodo, ki pa je pustila vprašanje o sreči in o namenu človeka odprto, tako da je bilo to vprašanje stalno na vrsti in vzrok večnih preprirov; zato je dobila cela šola naslov: eristiki (prepirljivci) in je pozneje iz nje izšla — skepsa.

Toda nas zanima pred vsem Aristip in njegova šola. Kakor se vidi je umrl Aristip v visoki starosti. Imel je mnogo pripadnikov, kar se da razlagati iz duha časa, kajti kipeča kultura je bolj in bolj omamljala in pomehkuževala mladino in jo vabila k veselemu uživanju. Ker je bila takrat navada, da se je vsak inteligent rad prišteval kiki filozofski šoli, so mnogi iz mladine sprejeli Aristipove nazore.

Aristipova šola se je bolj uveljavljala v življenju nego na papirju, dasi njena življenska modrost ni bila tako lahko razumljiva kakor se je zdelo na prvi pogled: Spoznati življenje in si ga prilagoditi ter zviti od njega, kar je dobrega in sladkega, to je bila maksima te šole. Zato prevladuje v nji racionalizem, ki prehaja v ateizem in v svojih skrajnostih prehaja potem šola v epikureizem, v brezmiselno uživanje brez vseh obzirov. Toda vsak tudi največji nauk je našel napačnih razlagalcev, tem lažje lepi nauk Aristipov. Aristipova filozofska šola se je ohranila do 200 let; imenovali smo med njegovimi nasledniki Aristipa mlajšega in njegovo mater Arete; znana imena so: Theodoros (znan bogotajec, ki je dobil naslov "atheos"), Hegesias, Anikeris in Eumenos. Eumenos je znan po svojih delih o bogovih, kjer presoja vero in mitologijo z racionalističnega stališča in trdi, da so bili bogovi nekoč vladarji, ki so postali polbogovi in pozneje bogovi. Po njem se imenuje ta smer v razlaganju mitologije eiemerizem in spominja nas na smer prosvetljene dobe XVIII. stoletja. K tej šoli je torej pripadal tudi Biofilos. Kakor sta Platon in Ksenofon ovekovečila svojega učitelja Sokrata in njegove nazore v svojih dialogih, tako je hotel tudi Biofilos ovekovečiti svojega učitelja Aristipa. In naše mnenje bi bilo, da moramo pri tem misliti na starejše Aristipa, začetnika hedonistiške šole. Dovolimo

si to misliti, kljub temu, da vse kaže, da Biofilos ni bil učenec Aristipov.

Biofilos namreč v svojem dialogu omenja Platonovo državo, Ksenofontova dela in Aristotelove nazore in tako smo opravičeni misliti, da je Biofilos bil učenec mlajšega Aristipa, ali pa je bil le pripadnik Aristipove šole. K temu nas silijo posebne kulturne in socialne razmere, ki se kažejo o dialogu. Po našem mnenju bo treba določiti dobo 200 pr. Kr., kot oni čas, o katerem je nastal Dialog. Po vsem soditi je bil Biofilos Ateneec, dasi ima njegov jezik vse znake helenistične in mn je torej težko določiti ožjo domovino. Mogoče pa je, da bodo zgodovinska in filološka raziskavanja natančneje posvetila v njegovo delo in življenje. Naš namen ni, da bi o tem natančneje preiskovali. Njegove nazore bomo spoznali iz njegovega dialoga, ki smo ga prevedli kolikor mogoče dobesedno. Marsikaj si bomo lažje razlagali, ako pomislimo na dobo in na šolo, iz katere je izhajal. Zanimiv je njegov dialog v tem, da razrešuje povsem moderno vprašanje. Biofilos pusti vprašanje nerazrešeno, dasi jasno kaže, kje leži prava razrešitev.

Naš prevod je prirejen po originalu; skušali smo ga podati v kolikor mogoče razumljivi obliki. Posamezne opombe bomo pridejali pod črto in v zagovoru.

RAZGOVOR.

Aristip dokazuje Demokritu, da je beda največje zlo, proti kateremu se mora vsak boriti, da se pospeši sreča in blaženost družbe.

Ko je Aristip vladal Demokritu pri delu gladnega in utrujenega, mu je rekel:

Povej mi, Demokritos, zakaj moraš tako težko delati?

Da si zasluži kruha! — je odgovoril Demokritos, zakaj, ako bi imel kruha, bi ne delal. Hodil bi kakor ti in bi premišljal o lepih stvareh.

Toda premišljati moreš tudi sedaj pri delu.

Toda premišljati moreš tudi sedaj pri delu.

Nikakor ne, kajti ako je čelo utrujeno, je utrujen tudi duh. Tudi bi mo malo pomagalo premišljati, kajti kdor nima kruha, mora delati.

Toda delati moramo vsi, dragi Demokritos, ker bi brez dela ne mogli živeti; zato delajo eni z glavo, drugi z rokami; dočim se nekateri pečajo z državnimi posli in z javnimi vprašanji, vadijo se drugi v orožju, da branijo domovino, drugi skrbje za vzgojo mladine in zopet drugi za umetnost in zabavo; nekateri pa morajo obdelovati polje, drugi morajo pripravljati sadove, drugi kuhati; tako je treba nekaterim delati v jarkih in grobokopih, drugi morajo staviti in zidati zopet drugi delati v pristanu ali prevažati tovore. Tako ima vsak človek svoje opravilo; kdor bi pa ne imel opravila, bi ne bil vreden življenja, ker bi bil kakor brezem družbe; ki bi ga morali rediti drugi. Zato je imel prav božanski Platon, ki je razdelil družbo enako človeškemu telesu, ki mu prebiva v glavi modrost, v prsih hrabrost, a v trebuhu poželenje, tako da naj modrijani vladajo, hrabri naj branijo, a drugi naj skrbje, da bo trebuh sit.

— Naš prav, dragi Aristip, da tako govoriš o modrem Platonu. Ni mi neznano, da sta Platon in Aristotel pustila v svoji državi sužnje kot nujno potrebno podlago družbe in države, kakor je trebuh, kljub svoji ničevredni vsebini nujno potreben vsakemu človeku. Priznal boš, o Aristip, da bi s praznim trebuhom niti modri ne mogli vladati (države), niti bi hrabri ne mogli braniti domovine; da je trebuh torej najvažnejši za obstoj človeka, kakor smo tudi delavni sužnji najvažnejši za obstoj države.

Utrinki.

oni, ki so zakrivali katastrofo vojne. Ljudstvo mora pomesti z imperialisti in samo vzeti vladne vajeti v roke.

Iz Pariza poročajo: Kakšen vtis je naredil predsednik Wilson na francoske socialiste s svojo mirovno akcijo?

To vprašanje je bilo zastavljeno Marcelu Cachinu, socialističnemu poslancu v francoskem parlamentu in uredniku glavnega glasila stranke "L'Humanité". Cachin je bil izvoljen urednikom na pravkar končanem zboru francoske socialistične stranke, vsled česar ima zaupanje v stranki. Cachin je tudi član zborniškega odseka za zunanje zadeve.

Njegov odgovor je bil: "Francoski socialisti smatrajo predsednika Wilsona za veliko moralno rilo in imamo neomejeno zaupanje v njegove besede."

Na vprašanje, če pričakuje kaj kmalu revolucije v Nemčiji, je Cachin odgovoril: "Nekaj takega je že v teku. Velike izpremembe so nastale. Na ta način se začnejo vse revolucije. Pred enim mesecem so pruski častniki še prisegali zvestobo amo kralju, toda kancelar je izjavil pred enim tednom, da bo armada odlejal odgovorna državemu zboru. Samo v tem činu je precej revolucije. Značilno je tudi, da so prišli v kaiserjev kabinet ministri, katerih si kaiser najmanj želi. A kaj še pride!"

Priroda je iznajdljiva v svojih pripomočkih, ona deluje s sredstvi, ki jih niti ne sanja naša fantazija.

Neskončno ziđa za menoj in v bodočnosti se mi odpira večnost. In tu slonim ob jesenskih brezah in sanjam v to neskončnost, pa je ne morem nasanjati.

Le padaj, padaj, velo listje, da bo kmalu pomlad!

Z Dunaja poročajo, da je avstro-ogrška vlada sprejela Wilsonovo noto od zadnjega petka in da bo kmalu odgovorila nanjo. Na Dunaju smatrajo, da Wilson ni odgovoril, kar je prosila Avstrija, namreč na vprašanje glede pogojev, na podlagi katerih je možno razpravljati o miru.

Iz Haaga poročajo: Tukaj kroži vest, da bo Avstrija prosila za separaten mir še ta teden.

Iz Berna poročajo, da bo Ogrska prosila za separaten mir z entento.

Iz Amsterdama je prišlo poročilo, da je Ogrska na pragu revolucije. Ogrski republikanci groze, da ovržejo monarhijo in ustanove ljudsko republiko z grofom Karolijem (?) kot začasnim predsednikom, če se ne začne pogajanje za splošni mir v treh dneh.

Po vestih v nemških listih namerava cesar Karl proglasiti neodvisnost (!) Ogrske s pravico, da ima svojo lastno armado in svoje diplomatsko zastopstvo.

Iz Amsterdama poročajo: Nemški listi z nekim ponosom naglašajo, da je Turčija pripravljena izvesti "velike reforme". Carigrad ima postati svobodna luka, dardanelske utrbe se imajo odstraniti in Dardanele bodo odprte pod pogojem, da ostane Carigrad glavno mesto Turčije. Turška vlada tudi obljublja avtonomijo za Arabijo, Armenijo, Sirijo in židovski pas v Palestini. Vplivni turški listi priporočajo separaten mir z entento.

Iz Berlina javljajo, da je Maks Harden dejal v nedeljo na javnem shodu: "Kadar pače trdnjava, ni nobena sramota, če se poveljnik poda. Kaiser mora vzeti svoj križ in skleniti hitro mir. Kaiser naj pokaže, da je vreden postati prvi državljani nove Nemčije. Kruta ironija mora biti, da

Avstrija, ki je začela vojno za svoj obstanek, zdaj izjavlja, da ne more več eksistirati."

Iz Rima poročajo: Finančni minister Nitte izjavlja, da znaša dolg Italije devet milijard lir od leta 1915 odkar je Italija v vojni.

Prime Badenski, nemški kancelar, je povedal v nemškem državnem zboru — kakor javljajo iz Amsterdam — da je kriza Nemčije dospela do vrhunca in da zdaj vse zavisi od tega, kaj odgovori Amerika na zadnjo noto nemške vlade. Ako Wilson zavzame prošnjo za premirje in mir — je rekel Maks — tedaj se bo moralo nemško ljudstvo odločiti za obrambo domovine in on upa, da se bo ljudstvo odločilo za to.

Kancelar je indirektno in nehoti priznal, da je Nemčija na robu propada. Njegov govor se je največ sukal okrog koščke točke, da sprejem Wilsonovih pogojev še ne pomeni, da odpadejo vse zahteve Nemčije. Nemški vladarji še ni jasno, ali pride mir s pogajanjem ali nasilno, toda Nemčija mora biti pripravljena na oboje, dokler prihodnji Wilsonov odgovor ne začrta ene ali druge poti.

Kancelar je tudi priznal, da moč nemškega orožja ne more več odločiti, kakšen ima biti bodoči mir, temveč se je treba zanesti le na "pravično pogajanje in izbrati tisto pot, ki bo pravična za obe stranki". Maks je skoraj v vsakem stavku navajal besede "nemško ljudstvo" v imenu nemškega ljudstva in za interese nemškega ljudstva.

Dejal je tudi, da gotovi krogi v Nemčiji težijo, da sprejem Wilsonovih pogojev pomeni potlačenje Nemčije in da se mora Nemčija podati aspiracijam inozemskih teženj. Po njegovem mnenju to ni res, kajti Nemčija ima ravno tako pravico do samoodločevanja kakor drugi narodi.

Iz Londona poročajo: Srbski ministrski predsednik Pašić je izjavil tukaj, da srbska vlada odločno stoji na stališču krfske deklaracije, zanikal pa je, da vodi srbska vlada kakšno imperialistično politiko. Srbsko ljudstvo — je dejal — ne mara igrati gospodujoče vloge v bodoči kraljevini Srbov, Hrvatov in Slovencev, če se ustanovi taka kraljevina. Dalje je rekel Pašić, da je srbska vlada sporazumno s člani Jugoslovanskega odbora v Londonu na otoku Krfu zavrgla načrt "federativne srbsko-hrvaško-slovenske države iz tehničnih in političnih ozirov", toda v slučaju, da Hrvatje in Slovenci ne sprejmejo krfske deklaracije za podlago bodoče jugoslovanske države, jtu srbska vlada ne more odreči pravice do samoodločevanja, to je da se lahko prostovoljno izrečejo, dali se hočejo združiti s Srbijo, ali če hočejo imeti sami svojo državo.

Nadalje je rekel Pašić, da smatra Srbija za svojo narodno dolžnost, da osvobodi Srbe, Hrvate in Slovence izpod avstrijskega jarma, in ko bodo svobodni, si lahko pristo voljo, kam hočejo iti. Obenem je Pašić povdaril, da sodi po izjavi kluba jugoslovanskih poslancev v avstrijskem državnem zboru, da so Slovenci in Hrvati že izdelali načrt glede na svojo bodočnost in ta načrt pride v javnost na najsvetelnejši način v bližnji bodočnosti.

Pašić je govoril eno uro z Lloydom Georgom zadnji petek in po konferenci je izjavil, da je popolnoma zadovoljen z izidom pogovora.

"Volkszeitung", glasilo socialistov v Nuernbergu, zahteva smrtno kazen za nemške junčke in imperialiste, ki so zakrivali vojno. List pravi: "Na vesela s krivci po naj bodo kdorkoli!" — Dunajski "Arbeiter Zeitung" spodbuja socialiste v Nemčiji, da naj neusmiljeno kaznujejo glavne krivce. List pravi: "Ko se vojaki vrnejo iz zakopov po štirih letih brezprimernega trpljenja, tedaj pride obračun z

ROŽA.

Poleti je bilo, v tistem času, ko omedlevajo cvetke od vročine in drhtijo razgreti zrak. Po njih-
vah je valovilo zoreče žito, olivnozeleno barva se
je počasi umikala medlorumeni, ki je mestoma že
prehajala v zlato. Po senožitih so prepevali ko-
seli. Rano v jutro so se oglašile pesmi, krepke pe-
smi zdravih ljudi. In ves dan in pozno do večera
so spremljale delo v večjih in manjših prenehla-
jih. Obrazi so goreli. Na čela in na lica je stopil
pot in žile na rokah so nabrekli. Med delom so
ostro zvenčale kose.

Ko se je povsem zdanilo in je solnce že precej
žgalo, so šle grabljice na senožeti. Rožasta krila,
beli rokavi, beli predpasniki — in gologlave so
bile. Okrog vratu je imela vsaka rožasto ruto,
zloženo v tri roglice. Eden je padal po hrbtu, dva
sta se križala na prsih, a konca sta bila prevezana
s predpasnikovim trakom. Kakor mala krdela so
se pomikale po cesti — velike jerbare na glavi, v
desni grablje, v levi evetke za kose. Tu, tam jih
je krenilo nekaj na stran, odkoder so se zopet
izgubljale na levo in desno po travnikih. Govo-
rile so živahno in smejale so se glasno in zvonko.
Vsepolno mišnih skrivnosti je bilo med njimi in
polno življenja.

Zadnje med grabljicami so bile Bregarjeve.
Bregar je bil trden kmet. Poznalo se je to povsod:
lepa hiša, prostorni hlevi, velika gospodarska po-
slopja. Vse v redu, vse v dobrem stanju. Obšir-
no polje, razsežne senožeti in temni črni gozdovi.
Ob času večjih poljskih del je kar mrgolelo na-
jemnikov.

Bregarjevih grabljic je bilo devet, sama eve-
toča dekleta. Tri so nosile jerbare, ostale so šle za
njimi, pripravljene vsak čas, da sprejmejo tovor
na glavo, kadar opešajo tovarišice. V zmernem ko-
raku so šle po prašni cesti, po tri in tri skupaj.
Čezljale so o čipkah, pentljah, o lasnicah in rožah,
pa o fantih.

Da, o fantih! Tu je bilo največ besedi. Samo
Kalinova Roža je molčala. Poslušala je, kimala je,
smejala se je, govorila pa ni. Ni ji bilo do tega.
Vse skupaj se ji je zdelo neumno. Bila je lepa, rev-
na in ponosna. Zato je bila taka. In vedela je tudi,
da se o njej govori marsikaj. Saj ima vsaka vas
nekaj takih ljudi. Rožin oče je bil kočar, priden
in grd, pošten in sila neumen. In dolgo, dolgo ni
mogel dobiti družice. Molil je čast Antonu Pado-
vanskemu in trikrat je šel na Sv. goro, preden je
dosegel, kar je želel. Naposled se ga je usmili-
lo dekle, najrevnejše v vasi. Močna je bila in lepa
in je v splošnem zelo previdno računala z življe-
njem. Takrat, ko je vzela Kalina, ji je šlo že na
petindvajset. Bajto ima, je pomislila in se je od-
ločila. Ljudje pa so se posmejovali — ne njej,
ampak njemu. A Kalin je bil srečen. Motila ga
je samo bojazan, da utesne ostati brez otrok. Tri
leta so že potekla — pa nič. Molil je k svetemu
Izidorju, ki je bil pobožen kmet. Vedel je, da bo
uslišan. Res, še ni minilo četrto leto njegovega
zakonskega življenja, ko je dobil hčerko. A v ti-
sto vas so hodili tako bolj zakotni laški letoviščar-
ji srednje vrste in Kalinova žena je bila kljub
svojim letom še vedno lepa.

Dekle so krstili in so ji dali ime, kakršnega
je želela Kalinka. In rastle je in rastle in je bilo
od dne do dne lepše. In Kalin ga je ušekal in ob-
jemal — marsikaj je jokal od veselja.

"Kako je to lepo, če je človek oče," je dejal
včasih ženi. In ljudje so izvedeli in so se smejali.
Opazili so, da enega izmed Lahov ni več na zrak,
odkar žive tri duše pod Kalinovo streho. Tudi Ka-
linka je to vedela. Kakor da ji je pala slana na
obraz, tako je minila lepota. In guba za gubo se
ji je zarežala v lice, ost za ostjo se ji i zaplela
v dušo, dokler se jih ni nabralo toliko, da so ji vzele
življenje.

Malo pred smrtjo je govorila s hčerjo, ki je
bila takrat osemnajstletna.

"Vem, da ne slutim!" — je začela s slabotnim
glasom in žalost se je odražala v njenih ugašajočih
očeh.

Roža jo je razumela in je dejala nežno:

"Mati, vem — vse vem."

Kalinka se je zdržnila.

"Roža! Re — ži — ca ..."

Roža se je sklonila in njeno vroče čelo se je
lahko doteknilo mrzlega čela umirajoče matere.

Od tedaj je živela Roža čisto sama zase. Nje-
na mladost je bila vedno nekam zastrta valed za-
vesti, da njen oče ni njen oče, in da je njena mati
trpela zavoljo nje. A ravno poslednje je grelo
njen ponos in je zarisalo v njen značaj nekaj mo-
škega. Mati je trpela in ni tožila! In to je bila
njena mati.

V tem svojem ponosu je pozabila, da je ko-
čarjeva hči in se je zagledala v Bregarjevega naj-
starejšega sina. Kar tako nehoté je prišlo, da sa-
ma ni vedela, kdaj. Oko se je srečalo z očesom.
Obrnila se je v stran, a misel je ostala pri njej in
ni hotela nikamor. Zato je rada hodila k Bregar-
jevim v dmino in zato je šla tudi tisto jutro grabit.
In ravno zato ni govorila z dekleti. Včasih se je
ozrla na nahej v levici in se je nasmejala. Pa smeh
je bil prisiljen in tudi v glasu je bilo nekaj nena-
ravnega, ko je pripomnila tovarišici:

"Veš komu dam nagelj? — Bregarjevemu
hlapcu."

Tovarišica jo je pogledala v oči, a Roža se je
umaknila pogledu. Kar je rekla, je res namera-
vala; kajti svoje ljubezni ni marala pokazati niti
z migljajem. Vedela je, kako bi se izšlo. Treznost
je sprejela od matere, čeprav ne v celnem obsegu.

Med potjo so dekleta parkrat menjale jerba-
se. Ko so prišle do kosev, so jih pozdravili z u-
kanjem in petjem in so jim pomagali odložiti bre-
mena.

Po jedi so kosci nekaj časa počivali, dekleta
pa so odšli na delo. Roža si je zataknila svoj na-
gelj tja, kjer je bila ruta na prsih prekrizana. De-
lala je pridno in silila se je tudi v pogovor. Pa ji

ni šlo posebno po sreči. Beseda se ji je zapletala
in karkoli je izpregovorila, se ji je zdelo ne-
umestno, kakor da ni rekla ona, temveč neka dru-
ga — morda celo neki možki.

Tako je minevalo dopoldne do predjužnika.
Kratek odmor — potem spet isto do južine. Po
južini so se nekoliko pošalili; kajti dve uri sta
opoldne določeni kosem za odpočitek. Tradici-
jonalna pravila poznajo ta zakon in gorje mu,
kdor bi se pregrešil zoper njega. Še devet le: po
smrti bi ga obirali vsi kočarji in gostači.

Fantje so se polegali vznak, dlani za vzglavje,
klobuk na oči. Dekleta so razdelile evetke.

No, Roža, ti se me usmili," se je pošalil go-
spodarjev Tone, "sicer ostanem brez cvetja."

Dekle je že hotela stopiti proti njemu, ko se
oglasila ena izmed grabljic:

"Nič, nič! Rožin cvet je za hlapca!"

Smeh. Kalinova je zardela in pobledele. V
očeh ji je zagorelo in v spodnjo ustnico se je
vgriznila do krvi.

"Jaz ne dam evetja!"

Dekleta so molčala, hlapec je gledal žalostno
in začudeno, a Tonetov glas je padel v molk in v
tišino, kakor da bi zasekal:

"Imaš prav!"

Za nekaj časa so se začeli zopet mirno razgo-
varjati. Vaške novice, dovtipi, ki obstoje v dvom-
ljivosti izrazov in besednih zvez, nerodni pokloni
fantov, hudomušne, mestoma precej pikre zafrika-
cije deklet. Čas je potekal prijetno in veselo, do-
kler ni hlapec pokvaril zabave, ali iz nerodnosti,
ali iz škodoželjnosti — najbrže iz neumnosti. "Po
novem letu pojdem k tovarnarju, plača dobro, ta
Lah."

In kakor bi odrezal, je vse obmolnilo. Eden
in drugi se je ozrl v Rožo. Ona je premerila z dol-
gim pogledom hlapca in zdelo se je, kot da ga hoče
zadaviti z očmi. Potem se je navidez mimogrede
ozrla na Toneta in je pripomnila hladno:

"Ura je! Me moramo k delu."

(Konec prihodnjic.)

Po svetu.

Iz Berlina poročajo, da hite v Nemčiji z "de-
mokratiziranjem" kakor za stavo. Saksonski
kronski svet v Draždanah se bavi z vprašanjem,
da dovoli tudi socialistom pristop v vlado. Baden-
ski kabinet razpravlja o odpravi trirazrednega
volilnega sistema, ki se naj nadomesti s propor-
cijnim zastopstvom. V Virtembergu debatirajo, da
bi zastopniki države v zveznem svetu sprejemali
navodila direktno od poslancev namesto od mini-
strov, kot je zdaj v navadi.

Iz Haaga poročajo, da so se pravkar vršile v
Mannheimu mirovne in protivladne demonstraci-
je, kakršnih še ni bilo v Nemčiji. Velikanska mno-
žica ljudstva, največ delavcev in delavk, je kora-
kala proti mestni hiši, toda tam jih je čakala vo-
jaška policija s strojnimi puškami, ki je odprla
ognenj na demonstrante. Več žensk je obležalo
mrtvih in mnogo drugih ranjenih. V odgovor so
demonstrantje vrgli več bomb na policiste in se
zagnali proti zadnjim s tako silo, da so bili polici-
sti v hipu poteptani.

Z Dunaja čez Berlin poročajo, da se je Av-
strija sprijaznila z mislijo o brezpogojni kapitu-
laciji. Na Dunaju grozi lakota in vladne oblasti
so brez moči, kajti nihče več se ne zmeni za stare
postavbe. Wilsonova nota je povzročila na Duna-
ju silno paniko in listi pravijo, da ni bila Avstri-
ja še nikdar tako ponižana.

Iz Berlina poročajo, da so avstrijske oblasti,
ki so upravljal tisti del ruske Poljske, katerega
so okupirale avstrijske čete, formalno oddale vla-
do v roke poljskih oblasti.

Iz Aten poročajo: V Carigradu in Smirni ni-
so nemški častniki več varni pred turškimi
množicami, ki jih napadajo in pretepajo.

"Volksfreund" v Karlsruhe piše: "Ako bi se
imel mir zavleči samo en dan zaradi Hohenzollern-
cev, tedaj moramo odstraniti tudi to oviro. Nem-
ško ljudstvo se mora enkrat odpreti prazne vere,
da je cesar od Boga pokličen vladati nas." —
"Schwaebische Tagwacht" piše: "Upamo, da za-
vezniki ne bodo zahtevali sramotnega miru za
Nemčijo, ali če mora biti slava nemškega cesar-

stva cena za mir, tedaj je nemško ljudstvo pri-
pravljen, da jo plača." — Teodor Wolff piše v
berlinskem "Tageblattu", da pridejo velike te-
žave za Nemčijo, ako Wilson zavezniki vred tudi
zdaj odreče premirje.

Iz Londona poročajo: V dobro poučenih poli-
tičnih krogih prerokujejo, da bodo Nemčija, Av-
strija in Turčija kapitulirale v desetih tednih;
zadnji dve morda kapitulirata v dveh tednih.

Dobro informirani poročevalci na nemški
meji javljajo, da Nemčija ne more več voditi vojne
dalj kakor tri mesece. Nemško ljudstvo zahteva
soglasno: "Za božjo voljo, ustavite vojno pod
vsakim pogojem!"

Iz Stockholma poročajo: Potniki, kiso prišli
iz Petrograda, pripovedujejo, da je več tisoč rus-
skih pomorščakov dne 15. oktobra ustavilo pred-
stavo v Mariniskem gledališču in prisililo gleda-
liško godbo, da je igrala pred njimi, ko so korakali
pred zavod Smolni in predložili komisarju Zinov-
jevu protest proti konstrupiciji pomorščakov.

Rdeča garda je pa napadla pomorščake in jih
razpršila ter deloma polovila. Tisti, ki so bili vjeti,
so bili pozneje ustreljeni. Več dni potem so se na-
daljevali nemiri in poulične bitke med pomorščaki
in rdečo gardo. Istočasno so bili veliki nemiri v
Moskvi, kjer so se uprli socialni revolucionarji,
toda podrobnosti niso znane.

"Rdeči terorizem", ki ga je vpeljala boljšev-
iška vlada, je postal že monstrum, ki ga Lenin
ne more več kontrolirati. Šefi komisij za pobijanje
protirevolucije v raznih mestih vodijo masakra
na svojo pest in obsojajo ljudi na smrt, ne da bi
jim dali priliko zagovora ali da bi dokazali svojo
nedolžnost.

Iz Berlina poročajo, da je rekel kancelar
Maks Badenski te dni, da se bo nemška vlada upi-
rala nasilnemu miru. Vlada, ki bi postopala druga-
če, mora pasti pred navalom delavskega ljud-
stva.

Iz Berna poročajo: Ogrska je podprla svojo
zahtevo za neodvisnost s tem, da je ustavila izvoz
žita v Avstrijo. Na Dunaju go ljudje že več dni
brez kruha in dunajski župan je apeliral na cesar-

ja, da naj posreduje. Čekata tudi noče več dati
pšenice in na Poljskem so omejili izvoz živil. Ži-
vežni položaj v Avstriji je zelo kritičen.

Iz Bazla poročajo: Nemški kardinal Hart-
mann je izdal pastirski list, v katerem pozivlje
nemško ljudstvo, da naj moli, kajti "črni dnevi
so prišli" valed notranjih izprememb in splošne
nezadovoljnosti ljudske mase.

Iz Berna poročajo: Nemški poslanci v avstrij-
skem državnem zboru so proklamirali samostojno
"nemško-avstrijsko državo". Poslanci so organi-
zirali svoj nemški zbor, ki se ima pečati z zadeva-
mi nemških elementov v dvojni monarhiji. Za na-
čelnika je izvoljen socialistični poslanec Karl
Seitz.

Iz Ženeve poročajo: Jugoslovanski narodni
svet v Zagrebu je zavrgel cesarjev načrt avtono-
mije. Svet je izjavil, da nima Karlova "federal-
cija" drugega namena, kakor preslepiti predsed-
nika Wilsona.

Iz Curiha javljajo, da so na Dunaju izbruh-
nili novi izgrezi. Velike delavske demonstracije
so na dnevnem redu.

"Frankfurter Zeitung" opozarja Nemce, če
se mora vojna nadaljevati, da se naj nadaljuje na
francoskih in belgijskih tleh. Vojna na nemških
tleh pa ne sme trajati niti en dan.

Berlinski "Tageblatt" javlja, da je bilo v
prejšnjem tednu samo v Prusiji izpuščenih iz
zapora 190 "političnih zločincev".

Iz Amsterdam poročajo: Avstrijski cesar
Karl je zadnjiteden s posebno naredbo pomilo-
stil 348 avstrijskih pomorščakov, ki so čakali na
obravnavo pred vojnim sodiščem zaradi upora
dne 2. feb. t. l. v kotarski luki.

Berlinski "Lokal Anzeiger" poroča, da je
bila 14. t. m. vpeljana v Galiciji poljščina kot u-
radni jezik in še tisti dan so bili na železniških
postajah odpravljeni vsi nemški napisi. Obenem
javljajo, da so politični voditelji pruskih Poljakov

prej sem, tepec, užival sladkost svoje zmage: odi-
dem, glavo pokoncu, visok in ponosen kakor Ce-
zar, a na tleh moja ljubezen in ona na tleh, obraz
objokan, sree razparano!"

"Ničvednost!"

"Misliš sem namreč, da ravna jo tako tisti
ljudje, ki uvažuajo, in da morajo tako ravnati.
Kaj misliš, da sem zmagal?"

"Nisi."

"Ah, nisem je rnil, samo omazal sem jo!
In kako se je stvar končala? Ona je obrnila od
mene svoj lepi obraz, jaz pa vzdihujem po nji,
kakor še nikoli nisem vzdihoval. In to sem spo-
znal; ona je, ki sem hrepenel po nji od nekdaj.
In gospod Valentin jo je ljubil in ti zlagas pesmi
v njeno slavo. Nikar ne poskusi, da bi se kdaj
odvnil od nje, ali da bi jo goljufal, zakaj v ti-
stem trenutku bo zahrepenelo tvoje sree bolj ne-
go kdaj in zahrepenelo bo zama: trd in neusmi-
ljen bo njen obraz, ne bodo ti več žarele njene
oči in njena roka te ne bo več vabila. Ona ne
ljubi tistih ljudi, ki uvažuajo praktične razmere
in oni je ne poznajo: poete, izgublence, tavajoče
k zvezdam v luči svojih sanj — te ljubi in oni
sami jo vidijo. Komaj se obrne poet k zemlji, ko-

maj poskusi uvaževati — in jaz sem poskusil —
se odvrne od njega z zmirom in brezupno je
njegovo kopnenje."

Štefan Poljanec je gledal v steno; bled in
spačen je bil njegov obraz.

(Dalje prihodnjic.)

RAZPIS SLUŽBE.

Eksekutiva Slovenskega republikanskega
zdrženja išče.

KORESPONDENTA.

ki je zmožen pravilne slovenske in angleške ko-
respondence na pisalnem stroju.

Stenograf ima prednost.

Plača po dogovoru.

Prošnje je poslati na naslov:

Anton J. Terbovec,

Box 1, CICERO, ILL.

Poslednji dnevi Štefana Poljanca.

In takrat se mi je zdelo to
nekaj sila sramotnega — tako sramotno, kakor
se zdi kurbanje čistemu človeku; in slutil sem,
da ne le ni potreba uvaževati praktičnih razmer,
temveč da se je treba boriti z njimi in proti njim,
dokler ne omahne roka v poštenem boju. Saj
več: takrat sem bil poet, takrat sem spremljal
svojo dobo in je nisem poznal in nisem vedel kod
in kam, takrat sem bil Peter Novljan."

"Lažješ!" je vzkliknil Peter. "Ne poznam te
brata!"

"Takrat sem bil Peter Novljan!" je govoril
Poljanec mirno in je gledal v steno. "Potem pa
sem izprevidel, da ni prav nič sramotno uvaževa-
ti praktične razmere, da so ljudje večidel, s prav
redkimi, neresničnimi in žalostnimi izjemami us-
varjeni zgolj za uvaževanje praktičnih razmer in
da je sramotno, sanjati o prihodnosti človeštva
in imeti zakrpano suknjo. Ali se ti to ne zdi sra-
motno?"

"Ne."

"Saj sem te samo zato vprašal, ker sem bil
že naprej vesel tvojega odgovora. Ampak sra-
motno je, Peter Novljan, da ležiš tukaj in delaš
pesmi in da boš čez leto dni klavirno poginil.
Tvoja duša se povzdigne k zvezdam —"

"K zvezdam!"

"— tvojega telesa pa še pes ne bo obljajal.
Duša je odpravljena, tako tudi vse podobne besede:
duh, duhovitost in tako dalje. Skrbni za telo,
Peter Novljan, skrbni za telo in uvažujo praktične
razmere! No, ne boš jih uvaževal nikoli, saj je
celo meni izpodletelo, ki sem se pošteno trudil.
To je bilo eno razočaranje, drugo pa je bilo še
hujše. Imel sem dekleta, Peter Novljan, in sem ga
ljubil. Ampak tisti dan, ko sem začel uvaževa-
vati praktične razmere, sem se namenil, da na-
pravim s svojim dekletom po petrinsko."

"Kako?"

"Po petrinsko; to je način tistih ljudi, ki
uvažujejo praktične razmere. Ali si moreš misliti
kaj bolj smešnega kakor Štefana Poljanca, ki
namerava, da bi goljufal svojo ljubico? Že na-

PROLETAREC

LIST ZA INTERESE DELAVSKEGA LJUDSTVA.

IZHAJA VSAKI TOREK.

Lastnik in izdajatelj:

Jugoslovanska delavska tiskovna družba v Chicago, Illinois.

Naročnina: Za Ameriko \$2.00 za celo leto, \$1.00 za pol leta. Za Evropo \$2.50 za celo leto, \$1.25 za pol leta.

Oglaš po dogovoru. Pri spremembi bivališča je poleg novega naznani tudi stari naslov.

Glasilo slovenske organizacije Jugosl. socialistične zveze v Ameriki.

Vse pritožbe glede nerednega pošiljanja lista in drugih nerednosti, je pošiljati predsedniku družbe Fr. Udovichi, 1844 So. Racine Ave., Chicago, Ill.

PROLETARIAN

Owned and published every Tuesday by South Slavic Workmen's Pub. Co., Chicago, Illinois.

Subscription rates: United States and Canada, \$2.00 a year, \$1.00 for half year. Foreign countries \$2.50 a year, \$1.25 for half year.

Advertising rates on agreement.

NASLOV (ADDRESS):

"PROLETAREC"

4008 W. 31. STREET, CHICAGO, ILLINOIS
Telefon Lawndale 8157.

VELIČANSTVA V PROFITARSTVU.

Pred kratkim je londonski časopis Tid-Bits posvetil nekaj vrstic zanimivim podatkom o kupcih, o katerih vodijo evropske kronane glavne knjige. Španski kralj je po teh izjavah lastnik velike tovarne za motorje in kolesa blizu Madrida. Kajzer vzdržuje kavarno v Potsdamu tik pred vrati svojega gradu. Njegovo veličanstvo dobiva tudi dividende iz velike pivovarne v Hanoverju. Nadalje je kajzer edini lastnik velikih in procvitajočih porcelanskih tovarn v Cadinu, ki mu nisoj po devet odstotkov dobička od glavnice po 100,000 funtov sterlingov (2,000,000 mark). Srbski kralj Peter je imel brivnico in kemično tovarno v Belgradu. Pred vojno je bilo njegovo veličanstvo zastopnik dobroznane francoske tovarne za motorne vozove. Holandska kraljica zalaga iz svoje mlekarnice blizu palače Het Loo velik del kupecev iz Amsterdama. Virtemberski kralj vleče čista dobička za najmanj 10,000 sterlingov (200,000 mark) na leto iz hotelov, ki jih ima v Črnem lesu.

Krasna kraljica nesrečne Rumunije je odprla pred nekoliko leti tovarno za zobotrebce. To podjetje je bilo tako uspešno pred vojno, da je dobivalo njeno veličanstvo kaj kmalu jako velike dohodke. Ruski car je bil lesni trgovec. Virtemberski vojvoda Ubik je menda lastnik največje tovarne za modrece na svetu. Veliki knez vajmarski je mesar, in njegova obrt krasno uspeva. Nadvojvodinja Friderika avstrijska je vložila blizu pol milijona funtov sterlingov (blizu 12 milijonov kron) v avstrijsko bliz Budimpešte. Danski kralj išče svojo srečo po borzah. Švedski kralj je jako močno zainteresiran v neki stockholmski pivovarni. Kajzerjev posnemovalec avstrijski Karl je žganjar. V žganjarsko industrijo, ki prav izborna procvita v gnilem cesarstvu, je vtaknil ta kajzerček velike vsote denarja. Ko je bil belgijski kralj Albert še mlad mož, je iskal svojo srečo kot poročevalec nekoga ameriškega lista z mezdo 3 funtov sterlingov na teden. Bivši bolgarski kralj slovi kot najprejkanjši in najzvišjeji med vsemi kraljevskimi kramarji. Lastnik je velikih gledališč kinematografov, tobačnih tovarn in mlekarn. Tudi je naredil dokaj denarja na avstrijski borzi.

NE UPIRAJTE SE ZLEMU.

Nashe blagoslovljene nasproti-ke je vsi težje razumeti, kakor najzanimivejša matematične probleme.

Vsakas se javlja s svojim ne krščanskim, temveč fatalističnim naukom: "Ne upirajte se zlemu!" Kdor ti je dal kľofuto na desno lice, nastavi mu še levo.

Četudi se s to teorijo nikakor ne strinjamo, ampak jo smatramo celo za neumno, ako se vzame za pravilo, bi jo vendar razumeli, če bi jo njeni učitelji dosledno izvajali.

Krščanski duh ne veje v tem nauku, zakaj krščanstvo veruje v Boga, ki je ustvaril človeka ak-

tivnega, ne pa pasivnega. "V potu svojega obraza si boš služil svoj kruh" — tako izraža sveto pismo božjo voljo, in s tem je izrečena zahteva največje aktivnosti. Služi si svoj kruh — ali ni že to upor proti zlemu? Lakota je zlo. Če je greh, da se upiraš zlemu, je edino prav, da brez dela počakaš na smrt. Ampak tega ne če Bog. Življenje ti je dal, da si ga ohraniš. Zato moraš delati — seveda če nisi milijonar, ker tedaj delajo drugi zate, kljub svetemu pismu in božjemu ukazu.

Razum lakote je Bog ustvaril še druga zla, ki prete človeku. Če bo reverend X. Y. naletel na gada in bo imel izbirati, da ga ubije ali pa da ga pije gladka žival, jo bo gotovo ubil, če bo le mogel.

Ali je to v redu? Menda bo duhovni gospod dejal, da je; saj ubije še komarja, kaj ne bi kače!

Toda po njegovem nauku ni to prav. Kajti prvič je gada Bog ustvaril kakor reverenda, in drugič je gad zlo; zlemu se pa ne sme upirati.

Zakaj oblači gospod župnik po zimi debelo suknjo ali pa celo kožu? Ni li njegov Bog poslal mrava? Pa vendar hoče zakurjeno sobo.

Ne vem, kaj je s hudičem. Videl ga nisem še nikdar; razum v sanjah in pa naslikanega. Skoraj vsak slikar mu daje drugačno podobo, torej ga menda tudi ni nobeden videl.

Cerkveni učenjaki trdijo, da je hudič. Sicer dajejo človeku tudi s to rečjo uganke, govoreči enkrat o hudiču v edini, drugi pa navajajo celo vrsto peklenščkov. Tudi to je nekam težko razumljivo, da ima ta banda poleg svojega ogromnega dela ob peklenških kotlih še toliko časa za večno zapeljavanje ljudi.

Ali, pravijo, da ga ima.

Greh prihaja od hudiča. Že Ari-man je bil zastopnik vsega slabega. Židovski hudič, katerega so kristjani prevzeli in nekoliko izpopolnili, ni nič boljši od njega, dasi je včasih prinašal cekine.

Greh je zlo. Temu menda ne oporekajo sveti možje. Greh je hudičeva iznajdba.

Zlemu se ne smemo upirati, torej se ne smemo upirati hudiču, in ker prihaja greh od hudiča, se tudi grehu ne smemo upirati.

Kam pridemo torej s tem naukom? Greh vodi človeka v pekel in večno pogubljenje in Bog — pravijo — je dal človeku razum, da more ločiti dobro od slabega. Ampak ne le zato, da more spoznavati po svojem, temveč da se more ravnati po svojem spoznanju.

Če je tako, pa ne more imeti blede teorija o pasivnosti napram zlemu nobenega pomena.

Greha se je treba varovati, izkujnjava se je treba upirati. Dobri ljudi pravijo, da je to treba, ker mora biti človek dober, krščanstvo pravi, da je treba tako, ker pride grešnik v pekel.

Če je tukaj človeku ukazano, da se upira zlemu, kako mu more biti prepovedano?

Nauk se ne more sukati semintja, kakor bi kdo mislil, da mu je ugodnejše.

Tudi socializem je zlo.

Seveda ne pravimo tega mi, ki smo prepričani, da je socializem najboljša uredba, ki jo more doseči človeška družba.

Ali gospodje, ki nas uničujejo, trdijo to venomer, četudi še niso doprinesli dokaza.

Toda če tako uče, morajo biti prepričani; saj menda ne pobijajo socializma iz sebičnih namenov, kaj?

Socializem je v njihovih očeh zlo. Uče pa: Ne upirajte se zlemu. Zakaj torej ne puste socializma pri miru, temveč se vanj zaganjajo kakor besni? Zlo je. Ostanite zvesti svojem nauku, dajte zgled. Ne upirajte se mu. Potem šele boste imeli pravico, da zahtevate posnemanje od drugih.

Kajti — exempla trahant; zgled privlači. Če pa vidi ves svet, da se bojujejo proti socializmu kakor razjarjeni gadje, dasi smatra armada delavstva socializem za dobro in pošteno reč, tedaj ne gre zahtevati od delavcev, da naj se dajo pobiti in postreljati le zato, ker zahtevajo košček boljšega kruha ali pa zato, da ostanejo kapitalisti zvesti podpisanim pogodbam.

Tudi socialisti so dobili razum za to, da ga rabijo. In po svetem pismu ne sme človek postavljati svojih talentov pod mernik, tem-

več se jih mora posluževati.

Socialisti spoznavajo, da je socialna preuredba, ki prevede proizvodnjo sredstva v družabno last, edina mogoča rešitev delavčeve ljudstva, torej ogromne večine človeštva. Ker to vedo, je njih dolžnost, da se bojujejo za svoj cilj, ker bi sicer postali so-krivci vseh onih grozot, ki se go-ede in ki so nujno spojene s kapitalističnim redom.

"DELO JIM SMRDI."

Mrs. Leonora Z. Mederova, članica chicškega urada za javno blaginjo, je bila svojčas intervjuvana in je dejala, da je med brezposelnimi v tem mestu polovica stalnih trampoj, ki prihajajo vsako zimo v Chicago, ne iskat delo, ampak dobrotelnosti. Njeno mnenje je to, da bi se dalo za brezposelne brez privatne pomoči kaj več storiti, če bi se moglo z zakoni preprečiti prihajanje trampoj v mesto.

Mnenje Mrs. Mederove bo pač ostalo pobožna želja, ker si na noben način ne moremo domisliti, kako naj bi se napravil tak zakon, še manj pa, kako naj bi se izvrševal.

Sila košljivo je že vprašanje, kako naj bi se odpravili iz Chicagisti trampji, ki so sedaj v mestu. Oni, ki prihajajo po njeni trditvi čez zimo sem, odidejo že sami, kadar bo zopet lepo vreme. Ali kako bi se iznebili onih drugih, ki imajo tu svoje residence in se vozijo v avtomobilih in ubijajo čas brez dela in posla po zimi in po leti?

S to rečjo že ne bo nič.

Ampak nas zanimajo trampji. Ne vemo sicer, če jih je res kar polovica med brezposelnimi. Nekaj pa jih že bo. Tisoč več ali manj skoraj ne igra velike vloge. Saj jih je baje v normalnih časih do štiri milijone v Ameriki.

Tako optimistični tudi nismo, kakor Mrs. Mederova, ki misli, da bi se za brezposelnost resno kaj več storilo, če ne bi bilo trampojovskega nagnenja.

Kajti če bi se hotelo, bi se že tudi našla sredstva, da bi se dognalo, kdo je brez posla zaradi industrijskih razmer, kdo pa iz tram-

Tudi ne moremo prav preveč zavidati trampoj za tisto dobrodelnost, ki jo uživajo. Kadar ima človek delo, ni njegovo življenje sicer sijajno, ali tista beraška juha, ki jo daje dobrodelnost, se vendar ne more primerjati s tem.

Morda se posreči ljubeznivi dami, da zbudi kje gnev zoper trampe, ki nič ne delajo in prihajajo čez zimo nadlegovat chicško llobrodelnost. Gotovo se najdejo med njimi tudi pravi faloti; saj se najdejo včasih celo med milijonarji.

Toda v splošnem se ne moremo ogorčevati nad trampji, temveč veliko lažje bi se razjezili nad družbo in njenimi razmerami, ki ustvarjajo trampe spodaj in zgoraj. Za tiste, ki sede v avtomobilih in Pullmanovih Parlor-carah, je vsakakor še nekoliko prijetnejše, kakor za tiste, ki se občasno za vagonke odbiače in pod lokomotive.

Ljudje, ki mislijo, da so vse povedali, če pravijo, da trampji mirno delo, vedo prav malo o življenju in o človeku. Mržnja do dela ni nikakršna normalna pri-kazen pri človeku; v njej se izraža vedno neka abnormalnost, perverznost ali degeneracija, pa naj gre za hobota, ki ni nikdar od znotra videl šole, ali pa milijonarjevega sinčka, ki mu očetovi če-ki dovoljujejo brezposelnost.

Človek po narodi ni sovražnik dela, ampak če je zdrav in normalen, čuti celo potrebo dela. Njegovi organi zahtevajo gibanja, najprimernejšega gibanja pa najdemo v sistematičnem delu. Seveda pa zahtevajo organi tudi počitka; eno mora biti z drugim v pravem razmerju, sicer pride prejalisej kaj v nered.

Sedanje delo v kapitalistični industriji je izgubilo privlačnost. Opravlja se, ker človek drugače ne pride do kruha. Ampak z veseljem in ljubeznijo do dela bo težko delati po sedanjih jamaah, tovarnah, plavžih t. d. Kapitalizem ne smatra delavca več za delavca, za človeka, ki bi delal razumno po svojih močeh in spajal svoje zanimanje s svojim poslom; stroj mu je kakor tista mašina, kateri streže. Kapitalist noče od njega nič drugega, kakor da iz-tlača iz svojih mišic čim več delovnega efekta. Kakor funkcioniraj vzvod vedno enakomerno: E-

na, dve, tri — tako naj tudi delavčeva roka izvaja predpisane kretnje enakomerno: Ena, dve, tri, ena, dve, tri; ampak hitro naj se šteje, prav hitro, da bo čim več kretenj v minuti, ker to pomeni tudi čim več delovnega efekta in kapitalističnega dobička.

Treba je dlati; ampak navdušenja za tako delo se ne more zahtevati od ljudi.

Zgodi se pa včas, da ne dobi človek piti takega neljubljene- ga dela. Iz različnih vzrokov se to zgodi. Kriza v industriji pomeče na tisoče, na milijone delavcev na cesto. Zanimanje za organizacijo ali za socializem lahko spravi delavca na tlak. V nekaterih krajih zahtevajo basi, da se "maže", in kakor ne mara ali pa ne more, la-

Nekateri proletarci dobe po dolgem stradanju vendar le zopet delo, da si nekako opomorejo. Marsikdo ga tako dolgo ne dobi, da se medtem navadi — trempati. Dolga brezposelnost ga napravi za delo duševno nesposobnega.

Lahko je ob pogrujeni mizi in topli peči praviti: "Delo mu smrdi." Ali duševnih procesov, ki jih prehija proletarec v dolgomesečni, včasih celoletni in še daljši nezakravljeni brezposelnosti, ne morejo razumeti ljudje, ki niso nobeno minuto občutili pomanjkanja.

Družba ga je najprej prisilila trampati. Moral se je kakorkoli privaditi tega življenja. Prilago- do se je in naposled je postal spo- soben za tako eksistenco, izgubil je pa sposobnost za delo, ki trak nima nič prikupljivega v sebi.

Ali pa je prišel zaradi kakšne malenkosti v konflikt z justico. Sedeti je moral. In ko pride zopet izza omejenih oken na "svobodo", mu je vžgan "pečat kaz-njenca. "Poštenjaki" ga gledajo po strani, zapirajo pred njim vrata, pode ga s tovarniških pragov, in še dobro je, če postane le tramp, pa ne še kaj hujšega.

So pa ljudje, ki so podedovali iz davnih časov nomadstva nepremagljivo hrepenje po naravi in potovanju. Par tednov dopusta za delavca! Le par tednov, da bi mogel prosto dihati, gledati hrib in dolino, slišati ptice in se razho- diti! Pa bi se zopet vrnil v mrač- no, tovarno, ker ne gre drugače.

Toda dopusta ni, če ga ne vzame delavec za popoln odpust. In marsikdo ne more ubiti svojega hrepnenja. Če bi živel v ugod- nejših razmerah, bi nemara pre- potoval tuje, neznane kraje, od- kril važne kote, nabral vsako- vrstne zanimivosti, obogatil znanost. Ali razmere so neugodne — pa postane tramp.

Mrs. Mederova se zgraža nad trampji.

Mi se zgražamo nad družbo, ki ustvarja trampe. Če bi Mrs. Mederova poznala življenje, bi bilo morda njeno zgražanje drugačno. Ali odkod bi ga spoznala?

DVA RAZREDA.

Od marsikatega meščanskega veljaka in nevednega delavca se pogostoma čuje mnenje, da sploh ni nikakršne razlike med delom in kapitalom. Nasprotstvo, ki se pojavlja med delavci in kapitali- sti, je baje le umetno povzročeno. To nasprotstvo in zlasti stavke pripisujejo taki močje bolj igno- ranci obeh slojev, kakor pa drug- im razlogom.

Pa do danes se ni posrečilo ni- ti za pčiečo ublažiti nasprotstva med delom in kapitalom, marveč se godi ravno narobe: Naspro- tstvo je vsak dan večje. Zakaj? To je sedaj naloga socialista, da nam raztolmači.

Socializem zatrjuje, da je člo- veška družba razdeljena v dva razreda, namreč v razred last- nikov kapitala in v razred last- nikov delovne sile ali moči. Ta dva razreda se srečavata na gospodar- skem polju kot nasprotnika. Ka- pitalizem sam na sebi ne rodi ničesar; primoran je torej stopiti na trg in delati ponudbe za delovno moč, ki je edina last, katero ima delavski razred na razpolago. Pri nakupovanju te delovne moči se poslužuje kapitalizem tega nači- na, kakor pri nakupovanju vsake- ga drugega blaga: kupiti jo izku- ša kolikor mogoče po nizki ceni.

Razred lastnikov delovne moči pa zopet na drugi strani ponuja to svojo last za mezdo, kar po- menja kruh za njega.

Iz tega je razvidno, da imata ta dva razreda vsak po eno pred- nost in oba sloja potrebujeta pro-

dukeije. Delavski razred je aktiv- ni, kapitalistični pa je pasivni faktor. Oba se takorekoč družita in preustvarjata surovino v izgo- tovljen produkt. Na ta način si ta dva razreda stojita nasproti kot tekmeča z diametralno nasprotni- mi interesi.

Kapitalistički razred kupuje de- lovno moč kolikor mogoče po niz- kih cenah in posledica tega so majhne plače ter dolgi delavniki. Ako bi posamezen kapitalist pre- lomil to gospodarsko postavbo svo- jega razreda in pričel delovati v svojem podjetju po principih pra- vičnosti, bi žrtvoval samega sebe po svojem poizkusu. Delavski raz- red pa zopet izkuša prodati svojo lastnino, delovno moč, kolikor mo- goče po visokih cenah in ob kraj- šem delovnem času. In da se de- lavcem uspešneje uresniči želje, se organizirajo, v zavesti, da je v združenju moč.

V današnjem gospodarskem si- stemu se pripisuje vsa produkcija kapitalističnemu razredu, ki si la- sti pravico do nje, dasiravna jo izvršuje delavski razred. Vzrok je ta, ker delavec, ki dela za mez- do, takoj, ko je bil najet pod po- godbo plače, ki jo bo prejel za svoje delo, priznava, da počane vse njegov, produkt brez ozira na količino in kakovost last njegove- da delodajalca. Če se pojavi stav- ka, tedaj je to navadno vprašanje, koliko produkta je deležen eni ali drugi teh dveh razredov. Kolikor več produkta si prilasti en razred, toliko manj ga ostane drugemu.

Tako bijeta ta dva razreda v človeški družbi neprestan boj za prvenstvo.

Ali je pa temu mogoče odpomo- gi? Da; popolnoma lahko, dasi- ravno je marsikomu to težko raz- umereti. Socializem je sredstvo za rešitev te uganke. Delavski raz- red naj vzame v svojo poset ma- šinerijo, zemljo in ostala sredstva za produkcijo in naj producira na svojo pest. Ta sistem, kadar se u- resniči, povzroči, da postane ves svet družba pridelovalcev. Delav- skih nesporazumeljnih takrat ne bo več, kapitalizem dokonča tek svo- jega ostanka.

Socializem prav gotovo nastopi v prihodnji dobi človeške evolu- cije in svet se že pripravlja za to dobo.

ŽENSKA V ROKODELSTVU.

Vojna je potisnila ženo iz tišine hiše v javnost. Posebno v deželah, ki so zapletene v boj, so stopile žene delavcev in nižjih uradnikov na njih mesta ter se pridno in spretno kretajo v številnih mo- ških poklicih, ki so jim bili dose- daj skoro popolnoma tuji. Med te je prištevati tudi razna roko- delstva.

Pred številnimi stoletji pa je bila ženska pogosta prikazen v rokodelstvu, dasiravno v drugem smislu kot danes. Izvrševala je rokodelstvo v krogu svoje druž- ne ter posegla tam po najbolj ču- dnem delu, ki bi po pravici zahte- valo večje telesne moči moškega.

Tako stoji naprimer v starejših pravilih nekaterih kovaških zadrug, da sme žena kovača vi- hleti kladivo v delavnici svojega moža. Isto smejo hčere, a nikakor ne tuje ženske. To pa se je kljub temu dogajalo, kajti poročna se o- ženskah, ki so bile zaposlene kot kovaške pomočnice. Pozneje se je te ženske izključilo od rednega iz- vrševanja obrti, a ne iz zdrav- stvenih ozirov kot se dela to se- daj, temveč da se ne dela pomoč- nikom prevelike škode ter pre- prično zvenelice cen od strani takih mojstrov, ki so imeli v službi te ženske.

Iz vsega tega se izlušči zanimi- vo dejstvo, da so smele tedaj žen- ske izvrševati najtežja dela, nika- kor pa ne finejših in lažjih del.

Rokodelstvo torej ni bilo po- sebno galantno napram ženskam. Po vsem tem, kar so ženske izvr- šile dandanes in že prej v nekat- erih drugih, ne more biti nobene- ga govora o tem, da bi ne bile sposobne za finejša in natančnej- ša dela. Končno je bilo tudi v ko- vačnici še kaj drugega dela, ki si- cer ni bilo posebno fino, a ni kljub temu zahtevalo moči kot jo zahteva kovanje.

Ženske moči pa se ni uporab- ljalo za težka dela le v kovačnici. Tudi pri drugih rokodelstvih so bile zaposlene ženske, in sicer pri delih, ki bi bila po sedanjih nazorih kaj malo prikladna za ženske in deklice. Ko je hotelo le- ta 1463 par krovskih mojstrov, v

Norimbergu prepovedati nekemu tovarniku zaposlenje žensk ali de- klje pri podajanju opeke, je odlo- čil občinski svet, "da sme ženska delati, da pa ne sme mešati ali do- našati apna." Povprečno je bila stvar tako, da so smele v rokodel- stvu izvrševati ženske ona dela, ki so bila vsakemu dovoljena, kate- rih pa mojstri in pomočniki niso hoteli opravljati.

Poleg tega je najti slučaje, ki so zahtevali izjemnih določb in odredb. Leta 1594 so se pritožili izdelovalci baretov ali čepice radi onih žensk in deklic, ki so posega- le v njih obrt. Izjemno se je na- pravilo le z neko staro žensko, ki je že izza davnih časov dobavljala patricijskim družinam barete, in z vdovami mojstrov, pri katerih je tvorilo to delo edini vir dohod- kov. Mojstrom je bilo prepoveda- no zaposliti ženske mesto pomoč- nikov.

Prav iz prvega početka se ni ta- ko strogo postopalo proti ženske- mu delu v rokodelstvih. Šele ved- no večja konkurenca, slabi časi, ki so prišli za rokodelstvo, so dali povod za take ozkosrčne odredbe. Pred tem časom se je celo jemalo ženske v rokodelske zadruge ali cunfte.

Pomen ženske v rokodelstvu in nje delovanje v tem oziru pa je šlo še naprej. V 13. in 14. stoletju je bilo najti v Parizu zadruge, ki so obstajale izključno iz žensk. Ena teh zadrug je bila ona predie svile, ki so imele "velike kolovra- te". Učenke in delavke so stale pod mojstri in slednjim sta načelovali dve voditeljici zadru- ge.

Pri delu na domu se je od ne- kdaj uporabljalo delavno silo ženske, in sicer v industriji igrač, pri konfekciji in vezanju ali ple- tenju košar. V tekstilnih tvornicah je zaposlenih na tisoče žensk in deklic.

Če se more torej žena v roko- delstvu ozirati nazaj na take sta- re in solidne tradicije večstoletne- ga dela na tem polju, stopi lahko danes na tem polju, stopi lahko danes povsem mirno naprej ter se loti dela. Pri tem ji bosta v veliko oporo čut za red in spretna roka.

Vlada potrebuje v teh časih vsakovrstnih sposobnih moči v raznih podjetjih za izdelovanje vojnih potrebščin kakor tudi v uradih, laboratorijih in t. d. Mar- sikdo pomeni za vladno mnogo- več, ako vposli svoje znanje v po- klju, v katerem je strokovnjak, kakor pa na bojnih poljih.

Kdor je v kakšnem poklicu strokovnjak, bodisi kakršnegako- li koristnega poklica, naj da svo- je zmožnosti na razpolago vladi. Za vsa pojasnila naj se obrne na Public Service Reserve, U. S. Em- ployment Service, 16th and 1st St., Washington, D. C.

Vojni odbor je podal izjavo, da bo prihodnja kampanja za fond ameriškega Rdečega križa enkrat prihodnjo pomlad. Za sedaj ima na razpolago še zadostne svote, četudi so zahteve sedaj mnogo- večje kakor so bile. Ameriški Rdeči križ ima svoje postojanske že po vsem svetu in največ seve- da v Franciji na zapadnih boji- ščih. Kampanja za fond Rdečega križa zadnjo pomlad je pris- lesla \$178,000,000. Poleg tega prihajajo vedno prispevki od ra- znih organizacij in posameznikov, tako da vodstvo Rdečega križa ne čuti potrebe organizirati kam- panjo to jesen.

Priprave za slabe dni.

Mogoče, da bodele katerikrat trpeti z žledenimi bolečinami, za- pahom, turobnostjo, glavobolom, splošnem oslabiljenju, itd. in po- trebovali bodele Trinerjevega Grenkega Vina, ki je lek proti vsem žledenim neugodam. Mogo- če da bode kateri iz Vaše druž- ne trpel z revmatizmom, nevralgijo, spahkom, oteklinitami, itd. In veseli bodele, ako bodele imeli Trinerjev Liniment pri rokah.

Tudi mogoče da se prehladite, in v takih slučajih je Trinerjeva Se- dativa najzanesljivejša. Vsa ta zdravila dobite vsak čas po le- karnah. Pripeti se pa tudi lahko da lekarnarju poidejo naša zdra- vila, in jih ne more kar hitro do- biti, ker naš laboratorij je ravno sedaj zelo zaposlen z naročili za vladu, zato bodite vedno preskrb- ljeni z našimi družinskimi zdra- vili.

V lekarnah. Cena \$1.10. Jos. Triner Co. izdelovalci, 1333—1343 So. Ashland Ave., Chicago, Ill.

Kajzerjev ples na vrvi.

Vse vesti, ki se tičejo Nemčije, soglašajo več- ali manj v tem, da se je "splošni nemir v vseh krogih", o katerem je filozofiral bivši kancelar von Hertling v svojem zadnjem govoru precej dejal, iz globočin na površje. Nekateri poročila delajo skoraj vtisk, kakor da je Nemčija na pragu revolucije in če govore brzojavni resnice, se je le žuditi Scheidemannovim socialistom, da še vedno vztrajajo na svojem kompromisnem stališču, ki mora izgubiti vsak pomen, kadar se obrača položaj tako, da bi se lahko priborile v globočino segajoče izpremembe namesto malih reform, ki jih obljubljuje vlada. V normalnih časih bi se ne katerim izmed teh reform pač lahko pripisoval velik pomen. Toda vpoštovati je treba, da sedanji čas ni normalni, in če je kdaj prilika, da se doseže v Nemčiji res kaj velikega, je prav sedanja taka.

Brez boja se gotovo tudi sedaj ne bi prišlo v Nemčiji do velikih ciljev; toda boj ne bi mogel biti nikdar tako olajšan kakor sedaj, ko spoznava ljudstvo, da so se razblinile vse kajzerske baharije, da je militarizem poražen in da more dinastija le še prositi za milost.

V Nemčiji je prilika, da se napravi konec monarhiji. Zdi se pa, kakor da ne spoznavajo Scheidemannovi ogromnega pomena, ki bi ga taka izprememba imela za vso Evropo, ali pa da ne razumejo pravega ljudskega mišljenja. Morda je bilo prav, da so se z drugimi strankami sporazumeli, ko je bilo na ta način mogoče odstraniti Hertlingovo vlado. Razumljivi so vsi tisti koraki, ki so vodili do Maksove mirovne ponudbe; tudi vstop socialistov v vlado je razumljiv s tega stališča, naj se že v splošnem odobrava ali ne. Nikakor se pa ne more razumeti, da bi si socialistična stranka vezala roke na tak način, da bi morala voditi in podpirati konservativno politiko, kadar postane revolucionarna ne le mogoče, ampak kaže tudi nado na uspeh.

A vendar se zdi, da so si večinski socialisti tako vezali roke in sodelujejo le z vlado v njenih oficijelnih dejanjih in pri pisanju njenih not. Tako noto je dal zopet Solf od sebe kot odgovor na zadnje Wilsonovo sporočilo. Glasi se:

"Nemška vlada je vzela odgovor predsednika Združenih držav na znanje.

Predsednik lahko ve, da so se v nemški ustavi izvršile dalekosežne izpremembe; mirovna pogodba je v rokah ljudske vlade, ki ima dejansko in ustavno oblast za odločilne zaključke. Vojaške oblasti so podložne tej vladi.

Nemška vlada čaka sedaj na pogoje premirja, ki morajo biti prvi korak do pravičnega miru, kakor je predsednik omenil v svojem razglasu.

Solf."

Na to noto ni predsednik doslej odgovoril in vprašanje je, če sploh odgovori, "dokler bi deklaracij, da so se res izvršile — ne le predložile — take ustavne izpremembe, s katerimi se "vsaj reducirane avtokratične sile na popolno impotenco", in dokler ne bo gotovo, da so take izpremembe tudi zavarovane proti dinastičnemu ali militarističnemu napadu. Ustanovitev republike bi dala tako varstvo, zlasti če bi bilo poskrbljeno, da se vzame militarizem možnost protirevolucije.

Nekoliko poizkusa v tej smeri je napravil nemški parlament s tem, da je — po poročilu iz Kodanja — sprejel predlog, ki postavlja poveljstvo armade pod kontrolo civilnih oblasti. Toda očitno ni ljudstvo samo zadovoljno s takimi reformami, ki so Ludendorffa tako ujezile, da je resigniral; hrepenenje po republiki postaja med masami čedalje večje in tudi časopisje se bavi z vprašanjem, če ne bi odstop dinastije najbolje rešil Nemčiji njenih zadreg.

Tako poročajo iz Amsterdam: Nemški listi odprto debatirajo, ali je za dosego miru potrebna abdikacija kajzerja Viljema Hohenzollerna ali ni. Nekateri listi so mnenja, da ne zahteva predodnik Wilson naravnost, da se mora kajzer odpovedati prestolu, ampak da bo zadovoljen z demokratičnim razvojem nemških političnih institucij. "National Zeitung" piše, da je prišel v kajzer v največje stiske. Socialistični "Vorwaerts" ne razume, kaj hoče Wilson od Nemčije; list povdarja, da se Wilson moti, če misli, da pride stari nemški režim še kdaj na krnilo.

Manjšinski socialisti zahtevajo temeljito izpremembo in se prav nič ne pridružujejo zahtevam, da se mora Nemčija braniti do skrajnosti pred invazijo. Haase je dejal v državnem zboru

zadnji četrtak, da je bilo nemško ljudstvo strašno nalagano in zapeljano. Štiri leta je ljudstvo čitalo poročila o samih zmagah; zdaj pa pride vlada z milo prošnjo za premirje in mir. Kako naj ljudstvo še zaupa kajzerjevi vladi? Poslanec Dittmann ki je bil pred nekaj dnevi izpuščen iz ječe, je v petek ponovil v parlamentu svojo staro zahtevo, da mora Nemčija postati republika.

Zunanji minister dr. Solf je dejal v petek zbornici, da bo Nemčija "poravnala" krivico, ki se je zgodila Alzaciji in Loreni. Hrupno oglašena politična reforma in "demokratizacija" nemške vlade ni našla zadovoljivega odmeva med nemškim ljudstvom, posebno v južni Nemčiji ne. Delavski sloji, ki se bolj in bolj nagibljejo na stran Liebknechta, odprto zahtevajo republiko na vseh svojih shodih. Nikdar še ni bilo v Nemčiji socialističnih shodov, da bi bili tako ogromno obiskani.

Zanimivo in značilno je poročilo o sprejemu Liebknechta, ki je bil vsled amnestije, razglašene od nove vlade, izpuščen iz ječe. O tem poročajo iz Curiha:

Zadnji petek je bil dr. Karl Liebknecht, voditelj socialistične manjšine v Nemčiji izpuščen iz ječe. Pred poslopjem ga je čakala velikanska množica delavstva, in ko je Liebknecht stopil na prosto, so ga delavci posadili v kočijo, posuto s cvetlicami in ga peljali v dolgem sprevodu proti državnozbornski palači. Med potjo ni bilo konca ne kraja burjega pozdravljanja in šopki rož so leteli od vseh strani na Liebknechta.

Pred zbornično palačo je bil trg natlačen z ljudstvom. Vse delavstvo v Berlinu se je menda zbralo tam. Liebknecht je poskušal govoriti, toda vsled velike ginjenosti so se mu trgale besede. Dejal je med drugim: "Doba nemškega ljudstva je prišla."

Silna množica je odgovarjala s tisočimi kliči: "Dol s kajzerjem! Dol s cesarsko vlado! Nemčija mora biti republika!"

Medtem ko so burne demonstracije pred parlamentom pretresale Berlin, so se v zbornici odigravali senzacionalni prizori. Zastopniki Poljakov, Dancov in Alzacijcev so drug za drugim zahtevali pravice samoodločevanja in svobodo za svoja ljudstva ki je sedaj pod hohenzollernskim jarmom.

Poljski poslanec Styhel je izjavil, da je prišel čas, ko mora Nemčija zavreči staro pravilo, da "kamor stopi Nemec, stopi na svojo zemljo". Dejal je, da je predsednik Wilson dobrotljiv človek, šiva in napravičeni mož na svetu in da so njegova mirovna načela načela vseh zatiranih narodov. Pruska Poljska — je nadaljeval govornik — je dovolj trpela pod brutalno prusko peto in zdaj je prišel čas, da se Poljaki na Pruskem združijo z ostalimi Poljaki v svobodni državi.

Pruski junkerji so strneli, toda njihovega strmenja še ni bilo konec. Oglasil se je poslanec Hansen iz Šlezvig-Holštajna in zahteval v imenu prebivalstva omenjene dežele, da se poravnava krivica dotičnemu ljudstvu in da se izvede pogodba, sklenjena v Pragi, v kateri je rečeno, da sme prebivalstvo Šlezvig-Holštajna izreči splošnim glasovanjem, ali hoče spadati pod Prusijo ali pod Dansko.

Za njim je spregovoril poslanec Ricklin, zastopajoč Alzacijo-Loreno. Spravil je zbornico v največjo senzacijo, ko je izjavil, da je Alzacija-Lorena postala mednarodno vprašanje v tistem trenutku, ko je nemška vlada sprejela štirinajst mirovnih točk predsednika Wilsona. Dejal je, da ne zaostuje obljubljena avtonomija in da zahtevajo Alzacijci popolno neodvisnost, da se lahko vrnejo k Franciji, od katere so bili nasilno odtrgani pred 47 leti.

Za notranji položaj je karakteristično sledeče poročilo:

V Nemčiji divja finančna panika. Ljudje jemljejo denar iz bank in ga skrivajo, kjerkoli morejo. Cesarska banka tiska papirnat denar v kolosalnih svotah, toda čim pride denar med ljudi, se izgubi kakor sneg na solne. Kampanja za deveto vojno posojilo je fiasco in vlada je podaljšala čas podpisovanja za dva tedna.

Mnogoštevilne so vesti o nemirih. O tem govori poročilo iz Haaga:

Nemški generalni štab je izbral iz armade posebne vojaške, ki se odlikujejo s slepim hlapčev-

stvom in je sestavljen iz njih posebne polke za boj proti upornim četam. V teh posebnih polkih so tudi dečki, ki so namenjeni za "domače garde" po mestih, kjer je treba pobijati izgreznike in štrajkarje.

Izgredi v nemških mestih so na dnevnem redu. V Mannheimu je bilo zadnji petek ubitih več delavk, ko so policisti streljali na veliko množico demonstrantov. Zadnji so potem vrgli več bomb na policiste in jih več ubili. Izgrezniki so bili končno nadvladani.

V Duesseldorfu so policisti v eni sami kavarni aretirali 87 dezertirjev iz armade. V Kolinu so našli prebivalce nekega jutra vse mesto plakirano z besedo "mir". Letaki so bili celo na železniških vagonih in na transportnih vozovih.

Delavski sloji v mestih in kmetje po vaseh odprto zabavljajo in psujejo kajzerja in njegove sinove. Ko je nekoč vojaški vlak zapustil Cahe, so vojaški zunanji mesta vrgli iz vagona cel kup pušk in strelnih nabojev, ki so jih potem pobrali delavci in kmetje in poskrili. V nekem mestu ob Reni so žene korakale po ulicah, noseče napise: "Tudi me znajo streljati."

Vse vesti zadnjih dni iz Nemčije pokazujejo bolj in bolj, da se bliža revolucija in da je kajzerjeve sile ne morejo več ustaviti.

Socialistični "Vorwaerts" v Lipskem opozorja delavce, da so se policisti v Berlinu in drugih večjih mestih oborožili z bombami in strupenimi plinom proti revolucionarjem.

Na Bavarskem narašča separatistično gibanje za neodvisno Bavarsko. Ministrski predsednik Beck na Saksionskem je rajši podal ostavko, kakor pa da bi vpeljal kakšne politične reforme, ki jih predlagajo v saksionski zbornici.

Iz Haaga poročajo, da je v Kruppovih tovarnah v Essenu splošna stavka.

Privatna poročila iz Nemčije dokazujejo, da je notranja kriza v Viljemovem cesarstvu vsak dan večja in splošna revolucija je neizogibna.

V Ludwigsbahu so bile zadnji torek demonstracije za mir, katerih se je udeležilo 15.000 oseb. V četrtak so imeli delavci v Mannheimu velikanski shod, na katerem so sprejeli resolucijo za generalni štrajk, če se takoj ne sklene mir. Govorniki so z ognjevitimi besedami silno udrihali po kajzerju, Hindenburgu, Ludendorfu in vseh ostalih vodilnih glavah Nemčije. Navzoči policisti in vojaški poveljniki so mirno poslušali psovanje nemških "veličanstev" — kar se ni še nikoli zgodilo odkar obstoji nemška monarhija — toda ko je neki govornik prišel z zahtevo, da se mora sedanja monarhistična vlada ovreči in nadomestiti z republičansko vlado, so naskočili policisti in vojaški.

Tedaj se je zgodilo nekaj, kar nima para v zgodovini Nemčije. Delavci na shodu so zapeli revolucionarno maršljazo in ponudili vojakom desnice. Poveljnik je komandiral, da se zaženejo proti množici, toda vojaški so namesto, da bi ubogali povelje, drug za drugim odložili puške z bajoneti, posedli med delavce in peli z njimi maršljazo. Stotnik, ki je komandiral vojakom, je ves zelen od jeze, potegnil revolver toda mož poleg njega je dvignil stol proti njemu. Stotnik se je hitro premislil in zapustil dvorano. Shod se je nadaljeval mirno do ene popolnoči, nakar so se podali delavci in vojaški v bratskem objemu domov. Policisti, ki so bili tudi navzoči, se niso upali ganiti.

Drugi dan v petek se je shod ponovil na velikem vrtu zunaj mesta. Završil se je brez ovir, toda ko so delavci vračali v mesto v veliki paradi, so jih hoteli policisti ustaviti. Imeli so s seboj strojne puške. Delavci so se spustili v boj in krogle iz strojne puške so ubile nekaj žensk. Delavci so nato vrgli bombo med policiste in dva sta obležala mrtva. V splošni zmešnjavi so policisti pobegnili.

Viljem čuti, da se mu umikajo tla pod nogami, pa bi se tudi rad rešil s koncesijami. Iz Amsterdam poročajo sledeče besede iz njegovih ust:

"V tej težki uri ne zapustim svojega težko preizkušane naroda. Pripravljen pa sem zavzeti tako mesto kakor angleški ali belgijski kralj in postati takorekto dedni predsednik Nemčije."

Za ta njegov ljubeznivi namen pa ni posebno prijetno, kar se govori tudi v parlamentu. Baj-

VAŽNO ZA NAROČNIKE!

Zakon zahteva, da mora vsak naročnik imeti list plačan v naprej. Ne na nas, temveč na vas je ležeče, če hočete imeti vse številke Proletarca. Vi imate na svojem naslovu v oklepaju številko, ki pomeni, do kdaj imate list plačan. Prihodnja številka lista je (582) in če je Vaša številka na naslovu taka ali pa še manjša, tedaj takoj obnovite naročnino, ker smo drugače po zakonu prisiljeni, da Vam takoj ustavimo list.

Je Liebknecht takoj od svojem povratku v parlament, zadnji petek izjavil, da je njegova prva zahteva svobodna republika. To zahtevo je ponovil tudi Dittmann, ki se je vrnil iz ječe, in manjšinski socialisti v parlamentu so gromovito aplavdirali.

Georg Ledebour, drugi voditelj manjšinskih socialistov, je tudi govoril, da naj se odpravi monarhija in nadomesti z republiko, in socialisti so pozdravili njegove besede s kliči: "Abdikiraj, kajzer!" Ravno v tem smislu je govoril tudi Haase.

"Fraenkische Tagespost" piše: "Nemško ljudstvo ne more odbiti Wilsonove zahteve, kajti z vojno do krute skrajnosti ne bi rešilo domovine, temveč bi le podaljšalo dobo Viljemovega vladanja. Tudi monarhistični Nemei se ne morejo več sprijazniti z mislijo, da bi nadaljevali vojno samo zato, da se ohrani Viljem II. na prestolu."

V pričlo vseh takih pojavov semora človek čuditi naturo takih monarhov, ki so se večeraj postavljali v eno vrsto z Bogom, pa se danes ponižujejo, le da bi si ohranili naslov in snežno krono. Če bi imeli v žilah res tako kri, kakor se je narodom pripovedovalo, bi bilo edino naravno, kar mogli storiti, da pobere svoj denar, krono in žezlo pa vržejo na smetišče. Kajzer Viljem bi bil razumljiv, če bi dejal: "Bil sem Vaš gospodar in poveljnik; če ne morem biti, kar sem bil, sem rajši navaden privaten človek, s svojo vlado pa uganjajte, kar hočete." To bi bil vsaj cesarski ponos. Ampak če se drži prestola kakor klop, postaja zaničljivo smešen.

Kar se tiče zadnje nemške note in vprašanj eventualnega premirja, poročajo iz Washingtona:

Državni departament je prejel oficijelni tekst najnovejše nemške note, ki je bila že objavljena. Nemška nota ponovno zagotavlja ameriško vlado, da je nova "ljudska" vlada v Berlinu gospodar armade in da je njena beseda odločilna. Nemčija zdaj čaka na pogoje za premirje.

Mnenje tukajšnjih uradnih krogov je, da bi Nemčija z neprestanim zagotavljanjem o "demokratiziranju" svoje vlade rada vplivala na Wilsona, da ne bi Amerika zahtevala preostrih pogojev za premirje.

Predsednik Wilson najbrž ne bo odgovoril na to noto, temveč prepuštil stvar medzavezniškemu diplomatskemu svetu, ki zboruje v Versailles na Francoskem. Kar tam sklenejo, to bo odgovor.

Vladni uradniki so prepričani, da bo konec vojne, če sprejme Nemčija zavezniške pogoje za premirje, kajti pogoji bodo taki, da bo nemškimi militarizem absolutno nemogoče ponoviti vojno. Pogoji bodo taki, da se mora razorožiti nemška armada in da zasedejo zavezniške garnizije vse večje nemške postojanke kakor tudi mornariška pristanišča.

Iz Londona poročajo v tem oziru: Kolikor je znano gotovim političnim krogom v Londonu, so zavezniški pogoji za premirje zelo blizu sledečih točk:

1. Izpraznitev Belgije in Francije. 2. nemške armade morajo pustiti za seboj vse bojne materiale. 3. nemške armade morajo biti razorožene in razpršene; 4. zavezniške čete okupirajo strategične nemške trdnjave kot je Metz, Coblenz itd.; 5. Nemčija mora dati zaveznikom vse svoje podmarnike in bojne ladje.

Oficijelni angleški krogi tudi pravijo, da Anglija ne sprejme mirovne točke, tičooe se "svobode na morjih", kakor si jo tolmači nemška vlada.

Revolucija na Hrvaškem.

Zelo važne vesti prihajajo o dogodkih na Hrvaškem. Smatrati jih je za odgovor na Karlov manifest, s katerim je obljubil narodom avtonomijo, in kažejo, da je Avstrija izgubila že kontrolo nad dobrim delom javstva. Prva vest, ki je prišla iz Bazla, pravi, da se je neki hrvaški polk na Reki uprl in zasedel mesto.

Druga vest je iz Londona, in pravi: Po zadnjih vestih iz Curiha je na Hrvaškem splošna revolucija. Več kakor 400 oseb je bilo ubitih v pouličnih bojih na Reki in 300 v Zagrebu. Češki kmetje in železničarji so ustavili vožnjo živeža na Dunaj, kjer grozi absolutna lakota.

Nadaljnja poročila se glase: Na Reki je rebeliral 79. hrvaški pešpolk in osvojil mesto. Pozneje je prišla vest iz Albanije in potlačili revoluto. Na ulicah je bila krvava bitka in na stotine mož je obležalo mrtvih in ranjenih.

Ko je prišla vest o revolti na Reki v Budimpešto, je takoj resigniral dr. Wekerle in vsem svojim ministrstvom in grof Appony je imenoval novim ministrskim predsednikom.

Londonška "Post" ima brzojavilo iz Curiha, da je vsa Hrvaška pod kontrolo revolucionarjev. Pri velikih demonstracijah v Zagrebu so navdušeno odmevali na ulicah kliči: "Živio Wil-

son!" Poročilo pravi dalje, da zahtevajo Hrvatje, da pridejo vsi hrvaški in slovenski polki, ki se še nahajajo na frontah, domov.

Iz Budimpešte javljajo, da je iz revolte dveh hrvaških pešpolkov na Reki nastala splošna revolucija po vsej Hrvaški. Na stotine oseb je bilo ubitih v krvavih bojih, ki so se vršili zadnji petek in soboto.

Poznejša poročila pravijo, da so hrvaški rebelni vojaški zasedli Senj (ob morju južno od Reke), Delnice in Ogulin.

79. polk je iz Otočca. V mirnem času sta bila dva bataljona na Reki.

V celotni zvezi o temi dogodki so sledeče vesti:

Z Dunaja je prišla vest, da so cesarju Karlu "edili vsi avstrijski nadvojvode in pobegnili na Ogrsko, kjer iščejo zavetja v nekem gradu blizu Budimpešte. Nadvojvode se boje revolucije na Dunaju. Cesar Karl je — kakor javljajo — pobegnil na Ogrsko že v soboto; z njim je šla njegova žena z otroci in papežev nunej.

Grof Miel, načelnik avstrijskega vojnega kabineta, je po današnjih vestih iz Dunaja izvršil samomor.

Medtem poročajo o izbruhu velikega revolucionarnega gibanja v Budimpešti. Madjarski "Narodni svet" se je proglasil za vrhovno vladno oblast na Ogrskem in na tisoče ogrskih delavcev se je okrbelo s puškami in strelivom v "obrambne svrhe". Na budimpeštanskih ulicah se vrše demonstracije za demonstracijami proti Nemčiji. Avstriji na za mir. Grof Karolyi je izgubil vpliv in nima več kontrole nad omejenimi revolucionarnim gibanjem.

Iz Curiha javljajo, da so Čehi gospodarji v Pragi in da imajo tam že svojo neodvisno vlado. Dr. Kramář je na čelu vlade. Čehi so pretrgali vsako zvezo z Dunajem in nočejo pošiljati tja živeža, s katerim so doslej zdaj zalagali Dunaj. Nova češka vlada je naslovila na Dunaj zahtevo, da se morajo vsi češkoslovaški polki vrniti domov z bojne. Depeša zaključuje, da se vrše po vsej Avstriji velike demonstracije za mir in izbruh revolte.

Rimski "Tempo" prinaša poročila, da so bili 9. t. m. osebno pri cesarju češki poslanci Staněk, Tusar, Fiedler in Hurban. Zahtevali so, da mora cesar takoj odpoklicati nemške in madjarske čete iz češkoslovaških dežel in jih nadomestiti s češkoslovaškimi četami. Poročilo ne pove, kaj je Karl

odgovoril. Če bi bili prišli poslanci s tako zahtevo pred nekaj meseci, bi bili nedvomno obtoženi zaradi veleizdaje. Omenjeni list tudi piše, da so češki žurnalisti dne 4. oktobra v Pragi izjavili, da so vsa poročila avstrijske vlade o svobodi tiska in o spoštovanju javnega mnenja velike laži.

Iz Amsterdam poročajo: Nemški listi poročajo, da je slovenski poslanec dr. Korošec zadnji soboto v imenu jugoslovanskih poslancev odrekel vsako podelovanje pri diskusijah o federalizacijskem načrtu v avstro-ogrskih delegacijah. Ukrajinski poslanec Wasilski je ostro napadel zunanega ministra barona Buriana in predlagal, da se mu izreče ukor, toda večina je zavrgla njegov predlog. Dunajska "Neue Freie Presse" napada ministrskega predsednika, ker je odobril cesarjev oklic za federativno Avstrijo vprico izjav prizadetih narodnosti, da ne marajo več same avtonomije. List očita Husareku, da dela po sili "poklone" predsedniku Wilsonu.

Iz Bavarske prihajajo vesti o velikih nemirih in naraščajoči mržnji proti Prusiji. Pojavilo se je tudi gibanje, da Bavarska proglasi neodvisnost od Nemčije in sklene separaten mir.

Vera in dvom.

V moji mladosti me je prišla za roko in me je odpeljala seboj.

"Glej", je rekla, "izročila te mi je tvoja mati in varno ti bo v mojem varstvu. Vso ljubezen ti je dala in vse nade je stavila na te in potem je rekla: veruj, kakor sem te naučila."

In sva odšla z Vero v svet.

Šla sva čez zelene trate, čez pisane livade, čez cvetoče polje in mi je pripovedovala bajke in lepe povesti, pesmi mi je pela in je polnila celo pokrajino z lepimi slikami, ki so bile podobne davnim sanjam in pesmicam so odmevale v jasnem ozračju. Mirno je bilo moje srce in je verjelo, kar je videlo in slišalo. Prijetno je bilo v duši, kajti lep je bil svet okoli mene in varna je bila pot preko njega; v srečo ni bilo nemira, ne v duši strahu. In zdela se mi je, da nas gre tisoče, milijone isto pot. Kdo bi ne šel preko teh lepih pokrajin, v teh sladkih sanjah, kdo bi ne poslušal čudovitih bajk in vabljivih pesmi?

Tako me je vodila seboj z varno roko in jaz sem jo ljubil kot svojo varuško, saj me je nji izročilo skrbno materinsko srce, ki je tako ljubilo sina. Saj je bil njen obraz skoro podoben obrazu matere, nje oči so bile jasne kakor oči matere, kadar je molila z menoj, in nje roka je bila dobra in mehka, kakor materna, kadar me je božala. Zato mi je bila, kakor živ spomin na njo nje povesti so bile kakor povesti amtere, zato sem ji verjel. Bolj ko je šla od doma pot, bolj sem se držal nje roke, kajti zdela se mi je, da bi mi bilo samotno in zapuščeno na svetu, ako bi jo izgubil.

In mi je govorila:

"Rasteš v letih in rasteš s mislih, toda ti veruj, iz domačih tal prehajaš na tuja tla, toda ti veruj, čas in svet se izpreminja okoli tebe, toda ti veruj. Drži se Vere, ona te bo vodila povsod."

In sva šla po poti skozi življenje in sem verjel: vse, kar je pravila mati, kar je pripovedovala Vera, vse je res, svet, življenje pa ni res, to je laž. Resnica je samo tam, svet pa nima resnice, sreča je samo tam, svet pa nima sreče, mir je samo z Vero, brez nje pa pride nemir, boj.

In bolj ko sva šla naprej, bolj se je izpreminjala pokrajina in bolj čuden je postajal svet, bolj težka je postajala pot; ni bilo zelenih trat, ne pisanih livad, ne cvetočih polj; slike so izginate, kakor sanje in pesmi so izzvenele nekje v daljavi. In sem jih iskal in poslušal.

"Ko bi ostal vedno tam in bi nikamor ne šel!"

"Toda vsak mora storiti to pot."

In nekoč se je moja noga spotaknila ob kamen. Moje sanj polne oči so se bile zagledale v višave, da bi ne videl grdega sveta pod seboj.

"Kod me vodiš, Vera, čutim da sem se spotaknil in moja noga krvavi."

"Težka je pot skozi življenje, sin, in nevarna, zato se drži moje roke in veruj; jaz te potolažim v bolesti in bridkosti."

In sem veroval in sva šla naprej. Težka in trudna je bila pot.

"Kam gre najina pot, o Vera, jaz čutim, da je trda in kamenita pot pod nogami."

"Ne boj se, sin, tako je usojeno; ti hodi in trpi in pri meni išči tolažbe, kajti obljubljam ti zato večno plačilo."

"Nekoč bo vse res, kar si sanjal v mladosti."

"Kdaj bo vse res."

"Po smrti; zato trpi in veruj."

In sva šla naprej. Zasanjal sem se v lepe obljube in sem si želel, da bi bilo kmalu konec poti, kajti po tem bo vse res, kar so pripovedo-

vali v mladosti: zagledal sem se v zračne višave in je znanjkalo tal pod nogami in sem padel...

"Kako me vodiš, o Vera, glej, ko sem se zasanjal v tvoje obljube, sem padel!"

"Ne boj se, ne propadeš. Ako sto in tisočkrat padeš, vedno te dvignem. Po tleh bi se plazil, po gričih tleh, živalim enako, ako bi ne hodila s teboj in bi te ne dvigala; tako pa hodim s teboj kakor živ spomin in sem sila tvoja. Zato veruj, tudi če padeš."

In sva odšla naprej.

Prišel je nama nasproti človek v črni obleki. Zagledal me je in je pristopil k meni in rekel:

"Padel si in si umazan. Pasti je greh. Stopi v cerkev na gori in se izpovej, da te očistijo."

Ozrl sem se. Velika cerkev je stala na gori in mnogo ljudstva je bilo okoli.

Pogledal sem svojo sprenjevalko in sem jo vprašal, kaj to pomeni.

"Vidiš, tem ljudem je tvoja mati izročila v varstvo tvojo Vero. Oni morajo čuvati, da me ljudje ne zapuste. Zato pojdi, kakor ti je rekel."

In sva šla na goro v cerkev in sva se rinila med množicami, ki so klečale po tleh in so se plazile okoli oltarjev in glasno molile in vzdihovale.

"Kaj delajo ti tu?"

"Boga časte. Pojdi in moli tudi ti!"

In sem šel in sem molil z njimi. Prosili so odpustjenja za svoje grehe in so želeli novih dobrot: Izpovedal sem se svojega padeča — in duhovnik mi je odpustil, ko sem obljubil, da ne bom več padel. Molil sem za srečno pot in sem odšel z gore.

"Glej", je rekla Vera, cerkve so kakor plamenčki, po zemlji razsejani in gore k zvezdam, kakor zvezde svetlijo k zemlji. Tu so živi ognji, združeni iz hrepenečih človeških src, ki verujejo. Njih edinstvo in skupnost je sila, ki jih prepričuje o resnici, njihova moč je v tem, da verujejo vsi eno. Kajti kar verujejo vsi, to je resnica. V tem je tudi božja vrednost njih molitve in kesanja. To je njih vera. Žive tako že dolgo let: greše in molijo; tako se rode in umirajo. To je ljudstvo. Vsak človek je del ljudstva, tudi ti si del ljudstva, zato hočejo, da imaš z njimi enako vero. Vsako ljudstvo ima svojo vero in vsak človek ima svojo vero."

"A katera je prava?"

"Vse in nobena, kajti človek veruje lahko tudi lažem."

"In kaj si ti?"

Jaz sem tvoja sila, ki te vodim naprej." In sva šla dalje po poti. Pod goro je bila krčma, okoli nje so pili ljudje, od znotraj pa se je slišala godba in ples. Ob krčmi je sedel berač in je prosil vohajme. Neki človek je stal na mizi in je pridigoval. Naenkrat je nastal pretep.

"Kaj se je zgodilo?"

"Bijejo se zaradi vere."

Šla sva naprej. Reka se je valila po dolini in sva prešla čez most. Tam so se pota ločila.

"Kam sedaj?"

Ozrl sem se na križpotju in sem premišljal o tem, katera pot je prava in boljša.

Takrat je prihitel za menoj človek v črni obleki in je kričal in vpil, da je samo ena pot prava, ona, po kateri so šli romarji in velika množica ljudstva. Rotil me je, da moram iti po nji, da bom enak z enakimi. Jaz pa sem videl, kako so poganjali tam ljudi po cesti naprej, kako so jih tepli njih gonjači in so zato pobirali od njih denar. S težkimi koraki je stopala masa ljudstva, globoki vzdih in obupni glasovi so bili slišati iz množice.

"V imenu vere, v imenu cerkve, v imenu Boga", so klicali gonjači in vihteli biče nad golimi glavami.

"Naprej, naprej, kdo ne veruje, bo pogubljen. Rešite svojo dušo." Tako so kričali menihi in popi nad utrujenimi potniki.

In drugod so šle množice in tudi tam so kričali menihi in popi v drugačni obleki nad množicami in dvigali razna znamenja.

Ko sem se ozrl, ni bilo Vere nikjer. Naenkrat sem zagledal pred seboj človeka z globoko zamisljenim obrazom.

"Kaj delaš tu?" ga vprašam.

"Mislim."

"Zakaj?"

"Ker ne vem."

"Kdo si?"

"Dvom."

"In kaj misliš?"

"Katera pot je prava in najboljša."

"Tudi jaz mislim o tem."

"Potem misli z menoj."

"Toda ti misliš in se nikamor ne ganeš."

"Bolje ne iti nikamor, nego naprečno. Vem, kdo te je prignal sem: vera. In tu si zagledal mnogo poti. Milijon se jih je ustavilo pri meni. Toda jaz nisem, da bi dajal svete; samo svarim, ne verujem nikomur, dvomim o vsem. Pot, si izberi vsak sam, jaz samo dvomim, da je prava in najboljša. Tako začne misliti oni človeški rod, ki v slepi veri drvi naprej in veruje vseinu in vsem, pri tem pa ne vidi lastnega trpljenja in veruje v stvari, ki jih nikoli ni bilo in jih nikoli ne bo. Zato plačilo in večno veselje mu obeta vera tam v večnih daljavah in on drvi za njimi. Jaz pa dvomim o tem in dvomijo vsi, ki so prišli do spoznanja."

"Toda jaz hočem naprej."

"Pojdi, toda ne pozabi na dvom. Tu na gori za menoj prebiva Razum. On ti pokaže vsa pota sveta in potem izbiraj. On ti pokaže pravo pot, toda niti njemu ne veruj, dvomi o vsem, veruj samo dvomu."

"Od kodaj že stojiš tu?"

"Odkar je svet. Do sem vodi vera svoje ljudi; tu sem jaz, za menoj pa je nešteto poti..."

"Toda če bi dvomil o vseh poteh, bi po nobeni ne šel."

"Zato pojdi k Razumu in izbiraj."

"Čutim da sem nesrečen, ker ne vem, kaj naj storim."

"Tako govori vsak, ker ne pozna prave sreče. Človek, ki neče misliti, je enak lenuhu, ki neče delati. Zato je v začetku nesrečen, ker mora misliti, potem pa je srečen, ker najde svet sreče, ki ga ni nikjer drugod. Vem, da me ljudje imenujejo nesrečo za ljudstvo, posebno oni, ki žive iz ljudske vere in žive brez dela, ker jim ljudje verujejo, zato svare ljudi pred menoi in pravijo, da sem duh, ki vse uničuje, vse zanika, in ničesar ne pripoznava in onemogočuje. Toda kam bi bilo zašlo ljudstvo, ako bi ne bilo mene, ako bi se pred menoj ne ustavljali največji ljudje, kar jih je nosila zemlja? Predno se je rodila prva misel iz razuma, sem bil jaz, Dvom, kajti prej je mislilo in govorilo čustvo. Jaz sem večni "Ne" in šele za menoj leži resnica, ki jo človek lahko poišče s silno mislijo."

"Ali je resnica?"

"Dvomim o tem, da je resnica in dvomim o vsaki resnici, da je resnica. Dvoje govore pozemski ljudje: resnično je vse, kar je in nič na svetu ni resničnega. Dvomim o obojem. Toda kdor dvomi, ta išče resnico."

"Ali je tudi najde?"

"Resnica je, kakor sreča. Leta in leta hodiš za njo in jo iščeš in loviš. Ko pa jo imaš v roki, se ti zdi, da to ni isto, kar si iskal in si želiš kaj drugega in drugačnega. To delam jaz! Kajti ko bi mene ne bilo, zadovoljil bi se svet s prvo resnico, ki jo sliši ali vidi in s prvo srečo, ki jo sreča ali najde. Človek, ki ne želi več, je majhen in majhno bi bilo življenje. Oni, ki so mnogo dvomili, so mnogo hoteli in mnogo mogli. Zato se niso zadovoljili z malim."

"Rekli so, da ubijaš sile."

Posmehal se je zviti njegov obraz in ostre oči so zasijale izpod napetega čela.

Rekli so: ne dvomim, da so rekli, dvomim pa, da ubijam sile... Ob meni sile rastejo, ker me hočejo premagati in oditi naprej. Le sile onih, ki me ne zmago, sa majhne in se pritožujejo čez me, češ da jih uničujem jaz. Toda majhni ljudje naj se ne ukvarjajo z menoj: pri meni se ustavijo oni, ki jim je resnica več nego beseda. Pri meni je začel Cartesius: dvomil je o vsem, samo o tem ne, da dvomi. Ker je dvomil, je mislil in ker je mislil, je bil. Zato je pisal in rekel: cogito, ergo sum, t. j. mislim, toraj sem. Zato je prazen, kar govore ljudje o meni. Srečal si me in si me videl. Sedaj sodi sam. Dolgo sem stal pred njim. Kakor velika skrivnost je stal na križpotju, s temnimi očmi, s surovimi potezami v obrazu, s trpkim izrazom na ustih. Njegov pogled je prodiral v daljavo, njegove roke so se krčile, kakor da se hočejo siloma poprijeti zemlje. Nekoč je bil tak Mefisto, ki je igral na odru, toda ne popolnoma tak...

Odšel sem po poti navzgor proti ogri, kjer je kraljeval Razum. Veliko in obširno je bilo njegovo kraljestvo in videl se je razgled po vsem svetu. Videla se je ona pokrajina in steza, ki sem jo prehodil z Vero, gora s cerkvi so se je videla in krčma pod njo, videle so se poti, po katerih so drle množice, zavroavane v večno srečo, gnane od svojih gonjačev, preganjane in tepene od vseh, ki so si bili prilastili moč nad njimi, slišal se je njihov krik in vik in stok in jok in smeh in obup, in videlo se je razpotje v dolini in Dvom je stal ob njem in zdaj pa zdaj je pred njim obstal samotni romar in je krenil na pot na goro.

V kraljestvu Razuma pa je bilo vse jasno in razločno, videla se je razlika med lažjo in resnico, med krivico in pravico, med dobrim in zlim, med lepim in grdim...

Počasi, z zamisljenimi koraki so stopali ljudje po poteh, in so gledali in presojali.

"Toda skozi bi morala iti pot vseh onih milijonov."

"Ni mogoče. Ni niti časa niti prostora. Tu ni pot za one, ki verujejo slepo, ampak za one, ki mislijo z odprtimi očmi."

"In nikdar ne bodo množice vzele to pot?"

"Morebiti nekoč. Več in več posameznih ljudi bo krenilo sem čez, število se bo množilo in tod bo morebiti nekoč nastala glavna pot, tam pa bodo šli oni, ki potrebujejo šibe in koračarja in gonjačev in zapovedovalcev, da jih vedejo naprej, kajti sebe smatrajo za nižje ljudi, ki so nezmožni misliti in hoditi sami, ampak verujejo zato, ker morajo, in hodijo zato ker — morajo. Pod pritiskom je bila premagana njih volja in ubita, zato nimajo sil."

"Jutri, pojutrašnjem, kdaj pride to?"

"Neznano, kdaj, ampak nekoč pride. In takrat bo velik in silen človek obvladal sebe in svet in življenje."

Socializem in osebnost.

Med nasprotniki socializma nahajamo neko posebno vrsto ljudi, ki so raztreseni po različnih strankah ali pa stojijo izven vsake stranke, in nimajo pogostoma nobene hudobije v svojem sreč. Pod njihovo zastavo se zbirajo pač pogostoma tudi povsem nizkotni sebičnejši, ki ne marajo priznati pravih razlogov svojega sovraštva, pa si zato radi izposojajo druge argumente, v resnici ali pa dozdevno bolj plemenite od njihovih, in jih tedaj izrekaajo kot svoje. S takimi nasprotniki se tukaj ne mislimo baviti, temveč le z onimi, ki stojijo pošteno na individualističnem stališču.

Tudi tukaj se moramo zelo omejiti, zakaj individualizem ima toliko različnih nazorov, da jih nikakor ni mogoče spraviti pod en klobuk. Individualizem se lahko razlaga na najraznovrstnejše načine; in vse, kar se more različno razlagati, se tudi res od raznih ljudi različno razlaga.

To dejstvo lahko opazuje vsakdo, če obrne svojo pažnjo na primer na krščanstvo, na to skoro dvatisoč let staro gibanje, ki je razširjeno po vsej obljudeni zemlji in daje vsakemu razumnemu človeku dovolj prilike za opazovanje.

Pravijo, da je krščanstvo utemeljil Jezus Kristus. To mnenje sicer pobijajo raziskave moderne znanosti, ki boljinbolj utrjujejo sklep, da ni nikdar živel oseba, ki jo evangeliji imenujejo Jezus Kristus. Med protestantovskimi teologi jih je mnogo, ki smatrajo Pavla za pravega ustanovitelja krščanstva. Ali tudi zgodovinska eksistenca Pavla je dvomljiva in nekateri raziskovalci jo odločno porekajo.

Toda vse to je postransko in naš namen ni, da bi se tukaj bavili z vprašanjem, kako je nastalo krščanstvo. Zadostuje nam dejstvo, da ima beseda "krščanstvo" gotov pomen; ta izraz označuje gotovo filozofijo, ki jo skuša v svojih naukih utemeljiti. Morali bi pač nedvomno misliti, da mora biti pomen krščanstva le eden; le ena filozofija more biti jedro krščanstva, le en nauk se more izvajati iz njega. Vsaka drugača filo-

zofija, vsak drugačni nauk mora biti nekrščanski.

Ali je v praksi res tako?

Kdor dobi danes nalogo, da naj pove, kaj je krščanstvo, pride v največjo zadrego. Tisoč ljudi razlaga krščanstvo na tisoč načinov. Razni nazori in razne razlage so napravile iz krščanstva dolgo dolgo vrsto sekt — v Zedinjenih državah jih štejejo okrog dvesto, rajši več kakor manj — in vsi misli, da vsaj člani posamezne sekte soglašajo, se zopet moti.

Nekdo veruje, da je bil Kristus Bog — pa se imenuje kristjani.

Nekdo veruje, da je bil Kristus le človek, brez božanske nature — pa se imenuje kristjani.

Nekdo veruje, da ni bilo Kristusa, da je krščanstvo nastalo kot plod raznih razmer, o katerih se tudi razhajajo mnenja — pa se imenuje kristjani.

Nekdo veruje, da je Kristus obljubil pravičnim rebesa po smrti — pa se imenuje kristjani.

Nekdo veruje, da je Kristus, govoreč o nebesih, mislil le na blaženo življenje na tem svetu — pa se imenuje kristjani.

Katoliško krščanstvo rešuje taka vprašanja na svoj način, s svojimi dogmami. Pa vendar nimajo katoličani enakih nazorov, temveč najdemo med njimi od najbolj ortodoksnih vernikov, prisegajočih na vsako besedo v papeževih bulah in eneiklikah do popolnih skeptikov vse mogoče odseve. Katoličanstvo uči papeževce nezmotljivost; cele legije katoličanov se posmehujejo temu nauku; katoličanstvo uči "brezmadežnost" spoštujte; gotovo ni polovice katoličanov, ki bi verjeli v to dogmo.

Kdor ima časa, lahko našteje na tisoče nasprotij v nazorih in razlagah. In kakor je z besedo "krščanstvo", "katoličanstvo", tako je z nešteti izrazi, s katerimi se je prvotno hotelo označiti nekaj popolnoma določenega, ki pa v

krajšem ali daljšem času izgube svoj precizni pomen.

Če se govori o individualizmu ali o individualistih, se torej tudi s temi besedami ne pove nič natančnega, namreč nič tako natančnega, da bi bilo v vseh svojih delih, v vseh posameznostih jasno določeno, nedvomljivo. Sto individualistov se lahko razlikuje v stoterih rečeh. Kajzer Viljem veruje v svoj osebni poklic, v svojo osebno vzvišenost; veruje, da ga je Bog izmed milijonov izbral za vidnega gospodarja sveta, medtem ko so milijoni le črda. Kajzer Viljem je individualist. Mister Maloglav si misli: Briga se zase, glej, da boš dobro jedel in pil, vse drugo je od muh. Mister Maloglav je individualist. Generalni poštars Burleson misli, da ima vsak človek v Zedinjenih državah enako možnost, da postane prezident ali da nabere milijone, ampak nekateri dosežejo to, ker imajo v glavi možgane, drugi pa ne, ker imajo slamo pod lobanjo. Generalni poštars Burleson je individualist, Roparski morilec uvačuje: Ti sti, ki ga napadam, je slabši od mene; to je njegova krivda; jaz sem močnejši od njega, to je moja prednost; čisto prav je, da ga oropam in eventualno ubijem. Ta roparski morilec je individualist.

Zopet bi lahko naštel tisoč takih raznoterosti, ki se pa lahko vse uvrste pod zaglavje "Individualizem".

Roparski morilec je tudi nasprotnik socializma; toda on nas tukaj ne zanima. Njegova desperatna teorija nima praktičnega pomena v boji, ki se vodi za obliko človeške družbe, dasi bi se tudi on lahko skliceval na individualističnega teoretčarja Marksa Stinerja. Ne moremo se baviti s posameznimi instancami individualizma, temveč moramo vzeti v poštev le tiste njegove splošne znake, ki se rabijo kot argumenti v boju zoper socializem.

Kaj je individualizem?

V navadni jezikovni rabi je individuum po-

samezni človek. Kar je samo v sebi celota, kar se ne more deliti (dividirati), to je individuum — nekaj nedeljivega. Tako kakor človek je seveda tudi posamezen zajec, posamezen lev, posamezen grm, posamezna cvetlica individuum.

Izraz je natančen in ni natančen. Če se človek seira, se lahko razdeli v posamezne ude, ali nobeden teh udov ni tedaj organska celota kakor človek sam. Toda človekovo telo je sestavljeno iz milijonov celic; posamezna celica (stanica) je organska celota in razne živalice so sestavljene iz ene same celice. Človek je organizacija, organizirana skupina celic. Teoretično je mogoče to skupino razdeliti v njene posamezne dele, celice, in teoretično je vsaka taka celica individuum zase.

V praksi, kakor jo uveljavlja življenje, se moramo seveda zadovoljiti s tem, da vzamemo človeka kot individuum. Celota posameznega človeka in njegova posebnost je predpostavka individualizma. Tiste lastnosti, ki se najbolj drže človeka in ga razlikujejo od drugih ljudi, so njegova individualnost.

Pet individualistične filozofije je približno ta: Jaz sem jaz; nihče ne more biti to, kar sem jaz. Vsi ljudje se v tem ali onem razlikujejo od mene; jaz se v tem ali onem razlikujem od vseh. S svojo individualnostjo sem bil rojen jaz, zase. Namen moje eksistence je moj jaz; moja naloga je razvoj moje individualnosti. S tem, da sem rojen kot jaz, kot posebno bitje, kateremu ni enakega, sem prinesel s seboj na svet pravico, da se poslužim vsega, kar more koristiti moji individualnosti. Vse svet lahko smatram za svojo lastnino; meja moje pravice je tam, kjer je meja moje moči. Česar ne morem doseči, do tega nimam pravice; kar si morem prilastiti, si vzamem po pravici.

Iz tega se lahko izvaja pravica do vsakega zločina, do vsakega zatiranja, do vsake samovolje. Teoretično so res razni individualistični (Konec na 8. strani.)

J. S. Z.

CLANOM JUGOSLOVANSKE
SOCIALISTIČNE ZVEZE!

Skupna konferenca Češke Socialistične Federacije in Jugoslovanske Socialistične Zveze je izdala poseben odbor in mu naložila, da izda glede na letošnje volitve navodilo za člane omenjenih zvez.

Odbor je pri pretresanju tega vprašanja imel pred očmi načela, ki jih je skupna konferenca razpravljala in odobrila. Obe zvezi sta socialistični in delo za mednarodni socializem njima je glavna naloga; rešitev volilnega vprašanja bi bila torej zelo enostavna, če bi se stališče stranke, znane pod imenom Socialistična Stranka Amerike, vjemalo z načeli, z bistvom in s potrebami mednarodnega socializma. Razvoj reči tekom sedanje vojne je po kazal, da je velik del stranke izgubil pravo pot in so v sentimentalnostih utonili živi interesi proletariata. Obe Zvezi sta prepričani, da je poraz centralnih sil v tej vojni nujno potreben za odvrnitev avtokratične reakcije in pospešitev socializma; obe Zvezi sta podali za ta nauk argumente, ki jih Socialistična Stranka ni izpodbijala, na katere se pa tudi ozirala ni. Kdor hoče poraz centralnih sil, mora biti tako odkritosrčen, da izjavi posledice iz dejstva in da jih prizna; zahtevati zmago nad centralnimi silami, pa ne podpirati vojne, s katero se ta zmaga lahko doseže, je absurdno. Odrzekati pomoč tisti strani, ki naj zmagaja, se pravi posredno podpirati ono stran, ki naj bo poražena.

Češka in Jugoslovanska Socialistična Zveza, ki ne moreta odobravati vojnega stališča Socialistične stranke, posledno ne moreta podpirati kandidatov, ki se strinjajo z njenimi vojnimi nazori ali pa jih še celo, kakor se je zgodilo v raznih slučajih, pretiravajo. Toda med kandidati te stranke so tudi taki, ki ne odobravajo njene vojnega stališča; tuptam po celi okraj, ki so se v tem vprašanju postavili v opozicijo proti stranki in podpirajo vojno proti centralnim silam tako kakor Češka in Jugoslovanska Socialistična Zveza. V takem slučaju ni nobenega tehtnega razloga, da bi člani naših zvez ne oddali svojih glasov za take kandidate.

Jugoslovanska in Češka Socialistična Zveza obžalujeta, da je složen nastop vseh socialistov pri letošnjih volitvah nemogoč, ali odgovornost za to morata prepustiti stranki, katero sta pravočasno opozorili na to dejstvo; v svoji spomenici pred avgustovo konferenco so Češka federacija ter Slovenska in Srbska sekcija J. S. Z. slavnostno naglasile, da ne morejo njih člani glasovati za kandidate, ki napovedujejo, da bodo zahtevali odpočitke ameriške armade, če bodo izvoljeni. Konferenca stranke je bila torej poučena, a se ni ozirala na to, pa je vsled tega sama odgovorna za položaj, ki je nastal.

Skupni odbor priporoča članom obeh Zvez z ozirom na situacijo sledeče ravnanje:

V vsakem kraju naj se volijo ponče o stališču, ki ga zavzemajo kandidati Socialistične stranke z ozirom na vojno. Glasujejo naj za tiste socialistične kandidate, ki stoji jasno in odločno na stališču podpiranja vojne do definitivnega poraza avtokracije.

V slučajih, v katerih stoji kandidati Socialistične stranke na protivnojnem stališču ali pa imajo nejasna načela, naj ostanejo volilci nevtralni in se ne udeležijo volitev.

Skupni odbor Jugoslov. in Češke Soc. Zvez.

KLUBOM JUGOSL. SOCIALISTIČNE ZVEZE NA
ZNAJJE!

Tajnike klubov J. S. Z. prosim, naj upoštevajo sledeče:

1. Jugosl. socialistična zveza ima nov urad. Vsled tega je vse v J. S. Z. spadajoče zadeve pošiljati v bodoče na sledeči naslov:

Frank Petrich,
3439 W. 26. Street, Chicago, Ill.

2. Na konferenci slovenskega in srbskega sekcijekega odbora, ki tvori v sedanji obliki gl. odbor J. S. Z. je bil dne 8. oktobra t. l. med drugimi važnimi zaključki, ki se tičejo bodočega dela J. S. Z., sklenjeno sledeče: a) da iz konferenca (v tem slučaju gl. odbor J. S. Z.) z ozirom na stali-

šče J. S. Z. in izstopa iz Socialistične stranke, ki je postal vsled aktualnih razmer neizogiben, svojo izjavo in pojasnilo. Izjavo, ki se nahaja v današnjem "Proletarcu", dobe vsi klubi s posebnimi dodatki v kratkem; — b) Zveza izda vsem klubom svoj Charter, katerega dobe, kakor hitro bo gotov; — c) da se povabijo vsi hrvaški člani in klubi, ki dobe izjavo in se strinjajo z njo, da se lahko pridružijo delu J. S. Z.; — d) Izvoljen je bil odbor, ki ima nalogo izdelati načrt pravil, ki naj odgovarja našim potrebam in sedanji situaciji. O načrtu bo glasovalo članstvo J. S. Z., kakor hitro bo gotov; — e) Z ozirom na to, da se je pred kratkim ustanovila nova politična delavska stranka v Ameriki, ki proglašja sprejem socialističnih načel, podobna oni "Labor party" v Angliji, sklene konferenca, da naj poskusi tajništvo o tej stranki informacije. S tem v zvezi naglašava konferenca važnost organične vezi tistih članov in klubov, ki so bili od začetka proti stališču, ki ga zavzema Soc. stranka z ozirom na vojno, torej na stališču, da je treba poraziti avtokracijo centralnih sil, ako se želi, da bo delo za demokratiziranje sveta uspešno; tej akciji škoduje Socialistična stranka s svojo pasivnostjo in vsled tega je bila J. S. Z. prisiljena izstopiti iz nje. Dolžnost vseh klubov bodi torej, da sledi delu J. S. Z., da so z njo v najtesnejši vezi, tako da nam bo, ko pride čas za to mogoče stopiti kompaktno v socialistično delavsko politično areno, pod okrilje tiste politične organizacije v Ameriki, o kateri bomo prepričani, da odgovarja resničnim interesom delavstva, demokracije in socializma.

3. Z zadovoljstvom je treba konstatirati, da odobravajo klubi, ki so bili vedno najaktivnejši, bodisi slovenski ali srbski, korak, ki je bil storjen na konferenci v Springfieldu in se odzivljajo tajništvu J. S. Z. kakor poprej. Nobenega dvojnega ni torej, da postane J. S. Z. konstituirana kakor je danes, v kratkem močna postojanka socialističnega gibanja Ameriki.

4. Konferenca polaga važnost na razširjanje naše literature in glasil, "Proletarec" in "Radničkih Novin", da postanejo vsi člani naročniki in da pridobivajo naročnike tudi med nečlani. Slovenski sodrugi, ki pridejo v dotiko s srbskimi in hrvaškimi delavci, naj jim priporočijo "Radničke Novine", katerih naslov je 2296 Clyburn Ave., Chicago, Ill. List izhaja dvakrat na mesec in stane \$1 na leto.

Sodrugi! Naša deviza bodi Naprej! Kajti važni svetovni politični dogodki so pred nami, in mi moramo biti nanje pripravljeni — ne posamezni, raztreseni, ampak kompaktni v J. S. Z.; ako ne bomo sledili tem dogodkom kot organična celota, — jim posamezno gotovo ne bomo mogli, in to bi pomenilo za nas, da smo padli nazaj, v dobo politične teme in splošne letargije.

Naprej, na delo za pojačanje J. S. Z.!

Za tajništvo J. S. Z.,
Frank Petrich,
3639 W. 26. St., Chicago, Ill.

Cleveland, O.

Clanom Slovenskega socialističnega kluba št. 27 J. S. Z. naznanjam, da so redne klubove seje vsako drugo in četrto nedeljo v mesecu v klubovih prostorih v Narodnem Domu. Začetek seje je vedno ob dveh popoldne.

Klubove seje so bile vedno važne; člani in članice bodo gotovo razumeli, da pomnožuje sedanji čas njih važnost. Delavstvo pričakuje po vsem svetu veličanske naloge, in kos jim bo le tedaj, če bo pripravljeno nanje. Prišel bo čas, ko se konča sedanja vojna; ogromne izpremembe se izvrše tedaj ne le v svetovni politični konstelaciji, ampak tudi v domačem gospodarskem življenju vsake dežele. Ako bi delavstvo sedaj držalo križem roke, bi bilo samo odgovorno za neizmerno gorje, ki bi ga lahko zadelo. Da odvrnemo to od sebe, moramo spoznati naloge, ki nas čakajo in delati, da bomo pripravljene.

Zato je upati, da si bodo sodružice in sodrugi vzeli časa in porabili priliko, da se udeležijo seji in jih napravijo plodonosne. Čim bolj se bomo vsi zanimali za predmete, ki prihajajo na dnevni

red in se udeleževali razprav, tem uspešnejše bo naše delo.

A. Bogatay, tajnik.

LISTNICA UPRAVNIŠTVA.

Dosednji je bil "Proletarec" poslan iz Chicago v sredo, v bodoče pa bo v četrtek. Vodstvo "Narodne tiskarne" je prosilo za to izpremembo, ker se v sredo razpošilja tednik "Prosveta" v 18.000 ter "Glasilo" K. S. K. J. v 12.000 iztisih. Poleg tega se pa tiska še več drugih listov v različnih jezikih na omenjeni dan.

Listu v podporo izkažemo drugi teden.

ZIVETI SE MORA.

Zdravi razum nam pravi, da je prišel človek na svet zato, da živi. Če je rojen tak, da je sposoben za življenje, mora imeti tudi pravico do življenja.

Vera uči, da je Bog ustvaril človeka. — Na ta način bi bila pravica do življenja celo sveta.

Človeški zakoni teoretično priznavajo pravico do življenja. Če ubijem človeka s sekuro, če ga zastropim, če ga ustrelim, me kaznujejo: Obesijo, gilotinirajo, ali pa vsaj zapro.

Povrh tega pridem še v peklo. Človek ima pravico do življenja, zato mu ga ne smem vzeti.

Izjema se to vendar. Če mi kdo pomoli nabit in napet revolver pod nos, ne da bi ga samo pokazal, ampak da bi mi prijazno poglaval kroglo v glavo, bom opočen, če mu prej sam upihnem luč. Le dokazati moram, da sem ravnal v opravičenem silobranu.

Pravico imam do življenja in ga smem braniti tudi z orožjem. Celu cerkev mi odpusti tak unoj.

Se več. Ohraniti svoje življenje se smatra celo za dolžnost. Tako uči vera, ki prepoveduje samomor in ga uvršča med absolutne smrtne grehe. Nobena nesreča ne opravičuje samomora. Če postane življenje človeku že neznoznosno breme, ga ne sme vreči od sebe. Iz neozdravljive bolezni, iz bede, iz morečih skrbi se ne sme rešiti s skokom v smrt, ampak mora prenašati življenje do zadnje ure.

Vidno potrjuje cerkev ta nauk s tem, da odreka samomorilecu duhovniški pogreb in celo grob v blagoslovljeni zemlji.

Če je človek dolžan, da živi, mora logično imeti pravico do življenja. Kajti dolžnost bi se v tem slučaju še dala ločiti od pravice, ne pa pravica od dolžnosti.

General Pershing, poveljnik ameriških armad na zapadnem bojišču v Franciji, je brzojavil kurirni administraciji, da čim več premoga bo proizvedenega, tem preje bo končana vojna.

"Ne dopustite, da nastane pomanjkanje premoga", pravi Pershing in nadaljuje: "Pomanjkanje premoga pomeni zmanjšanje obratovanja v industriji, v železniškem in parniškem sistemu in armada se v takih razmerah ne more preskrbovati tako, da bi sovražniku lahko zadajala odločilne udarce in s tem končala vojno čim prej. Brez premoga bi bili brez pušk in topov in tudi brez municije za boj proti sovražniku. Mož v premogokopu pomaga možu v strelskih črtah.

"Čim več premoga proizvedete, tem prej bomo imeli mir. Vsak vojak ameriške ekspedicijske armade pričakuje solidarnega podpiranja rudarjev v Ameriki kakor tudi vseh drugih delavcev v raznih panogah ameriške industrije. Mi vojaki vemo, da se lahko zaslešno na vas, da boste izvršili vašo nalogo, medtem ko bomo mi izvršili svojo."

Vladni washingtonski uradi so ta Pershingov apel takoj razposlali po vseh rudarskih okrožjih združenih držav.

Grški ministerski predsednik Venizelos je brzojavil Helenski liberalni zvezi, ki ga je povabila, naj pride na obisk v Ameriko, da je že dolgo njegova želja obiskati veliko demokracijo Združenih držav, toda na pot so se mu stavile vedno velike težave, da ni mogel dobiti potrebnega časa, ki ga zahteva tak obisk. Venizelos upa, da se mu v bližnji bodočnosti ponudi prilika, ko bo lahko izpolnil svojo željo za obisk Amerike.

Rev P. Yarrow je predložil svoji cerkveni občini resolucijo, ki je bila tudi sprejeta, v kateri poziva, naj čikaški šolski odbor preprovo igranje v čikaških višjih šolah. Yarrow trdi v svoji resoluciji, da se vedno bolj množe govorice o vsestranskem igranju za dobitke in tudi denar med dijakstvom višjih šol mesta Chicago. Tako igranje, pravi Yarrow, vodi lo notorične strasti za igranje, ki napravi toliko ljudi nesrečnih in ki uniči eksistenco toliko družin. To strast je treba iztrebljati že v korenini, zato je dolžnost šolskih oblasti, da naredi konec vsakemu igranju, kjer se gre za dobitke.

Rev. Yarrowu se tudi ne dopadejo družbe, ki se zabavajo z igranjem na karte, ne da bi se pri tem šlo za kake dobitke. Igranje na karte za zabavo je posebno razširjeno med žensstvom, kar se Yarrowu dozdeva nesmiselno in nemoralno.

Yarrow spada med vodilne reformatorje v Chicagi.

Če hočeš spoznati najhladnejši prostor na zemlji, tedaj si zavijaj ovrtnik na zimski sukni, potisni svoje roke v največjo globino žepov in čitaj o "mrzlem tečaju" v severni Sibiriji, kjer govore domačini z blaženostjo o ledenih gorah Grenlandije in o sličnih sorazmernih "gorkih" krajih. V mestu Verhojansk, ki bi prav gotovo nikdar ne imelo nobenega prebivalca, če bi vlada prejšnjega carja ne bila včas pošiljala tjakaj raznih skupin političnih kaznivencev, je padla temperatura že pogosto na 92 stopinj pod ničlo, kar pomeni "rekord" za ves svet, kakor piše "Popular Science Monthly".

Dočim so pokrajine okrog severnega in južnega zemeljskega tečaja ob vsakem času mrzle, nudi sibirski severni tečaj svojim prebivalcem poleten odmor, ko spleza topolmer pogosto do višine 80 stopinj nad ničlo. Tekom te kratke poletne dobe izvajajo žarki solnce, ki ostane nekaj časa v poletju nje in dan nad obzorjem, neizmerno pospeševalec vpliv na vegetacijo in tla so tedaj poruta z neštevilnimi cvetlicami.

Ostanek iz revolucijskih dni, ko Amerika še ni bila združena v en narod, se nahaja še vedno na našem papirnem denarju. Pečat, ki je viden na vsakem denarju, izdanem od vlade, obsega okrajšane besede: THE SAUR. AMER. SEP. TENT. SIGI. Polna fraza se glasi: The Sauri Americani Septentrionalis Sigillum, kar pomeni: Pečat zakladnice Severne Amerike.

Največje število poštinih uradov se nahaja v Združenih državah, namreč 77.000. Takoj nato pride Nemčija s približno 57.000. Anglija jih ima 22.000 in angleška istočna Indija 14.000, Rusija 12.000 in Francija 11.000. Vse druge dežele jih imajo manj. Največ poštinih nabiralnikov je zopet v Združenih državah, namreč 129.000 in skoro ravno toliko jih ima Nemčija, namreč 126.000. Francija jih ima 68.000, Anglija 58.000, Indija 51.000 in Avstrija 31.000.

Vojni industrijski odbor je obvestil tovarnarje, ki izdelujejo lončeno in porcelanasto posodo, da naj znižajo produkcijo v šestih mesecih, pričemši s 1. oktobrom, za petdeset odstotkov. Za toliko odstotkov mora biti produkcija nižja od produkcije od leta 1917. Odredba se tiče okoli 8.000 delavcev, ki delajo v tovarnah Ohia, Pennsylvanije, West Virginije, New Jerseyja, Indiane in druge.

Tovarnarji in delavci so izvolili deputacije, ki je odpovala v Washington, da izposluje modifikacije odredbe.

Iz Juneaua, Alaska, je prišla v soboto brzojavka, da je potniški parnik "Princess Sophia" zadnji četrtek v velikem viharju na morju treščil ob skalovje nedaleč od Skagwayja, Alaska, in se razbil v kosce. 343 oseb, največ iz Yukona, je izgubilo življenje. Parnik je bil lastnina kanadske parodrobne družbe "Canadian Pacific".

Poštni department je ustanovil mnogo poštinih zvez s tovarni in avtomobili na ozemlju, ki niso železniške zveze. Poizkusi so se prav dobro obnesli.

James J. Blakeslee, četrti podnastar, naroča da nekda zveza vodi iz Philadelphije direktno v Washington in sklozi teritorij, po katerem neteče železnica. Mesečni obratni troški znašajo \$800.

Pravi socialist ne sme biti rezervist, ampak mora biti vedno aktiven vojak svoje stranke. Kdor nosi svoje prepričanje le sam v sebi, ne koristi nič ne sebi, ne svoji stvari. Prepričevati mora tiste, ki se niso prepričali.

ADVERTISEMENT

SLOV. DELAVSKA

Ustanovljena dne 6. avgusta 1901.

PODPORNA ZVEZA

Inkorporirana 22. aprila 1901 v državi Penn.

Sedež: Johnstown, Pa.

GLAVNI URADNIKI:

Predsednik: IVAN PROSTOR, 1098 Norwood E'd., Cleveland, Ohio.
Podpredsednik: JOSIP ZORKO, E. F. D. 2, Box 113, West Newport, Pa.
Glavni tajnik: BLAZ NOVAK, 634 Main Str., Johnstown, Pa.
1. Pom. tajnik: FRANK PAVLOVIC, 634 Main Str., Johnstown, Pa.
2. Pom. taj.: ANDREJ VIDRICH, 170 Main St., Franklin, Conemaugh, Pa.
Blagajnik: JOSIP ZELE, 6502 St. Clair Ave., Cleveland, Ohio.
Pom. Blagajnik: ANTON HOCEVAR, E. F. D. 2, Box 27, Bridgeport, O.

NADZORNI ODBOR:

Predsednik nadzor. odbora: JOSIP PETERNEL, Box 95, Willock, Pa.
1. nadzornik: NIKOLAJ POVSE, 1 Grab St., Numrey Hill, N. S. Pittsburgh, Pa.
2. nadzornik: IVAN GROSELJ, 885 E. 137th St., Cleveland, Ohio.

POROTNI ODBOR:

Predsednik porot. odbora: MARTIN OBERZAN, Box 72, East Mineral, Kans.
1. porotnik: FRANC TEROPCIC, E. F. D. 3, Box 146, Fort Smith, Ark.
2. porotnik: JOSIP GOLOB, 1916 S. 14th St., Springfield, Ill.

VEHOVNI ZDRAVNIK:

Dr. JOSIP V. GRAHEK, 843 E. Ohio St., Pittsburgh, Pa.

Glavni urad: 634 Main St., Johnstown, Pa.

URADNO GLASILO:

"GAS NARODA," 82 Cortlandt Street, New York City.

Cezjena društva, oziroma njih uradniki, so uljudno prošeni pošiljati vse dopise naravnost na glavnega tajnika in nikogar drugega. Denar naj se pošlje edino potom Poštah, Expressih, ali Bančnih denarnih nakaznic, nikakor pa ne potom privatnih čekov. Nakaznice naj se naslovljajo: Blaz Novak, Title Trust and Guarantee Co. in tako naslovljene pošiljajo s mesečnim poročilom na naslov gl. tajnika.

V slučaju, da opazijo društveni tajniki pri poročilih glavnega tajnika kake pomanjkljivosti, naj to nemudoma naznanijo uradu glavnega tajnika, da se v prihodnje popravi.

Največja slovenska zlatarska trgovina

FRANK ČERNE

6033 St. Clair Ave., : Cleveland, Ohio

Ure, verižice, prstane, broške, zaprtnice, medaljonske, itd.
Popravljamo ure po nizki ceni.

Podružnica Columbia Gramofonov in gramofonskih plošč
slovenskih in drugih. Se prodaja na mesečna odplačila.

Pišite po cenik, kateri se Vam pošlje brezplačno.

Najboljše blago.

Najnižje cene.

Vabilo na veliko plesno veselico

In vinsko trgatv

katero priredi

ŽENSKA LOKALNA ORGANIZACIJA SLOV.
REPUBLICANSKEGA ZDRUZENJA

v nedeljo dne 10. novembra 1918.

v Narodni dvorani na So. Racine Ave. in 18. ul.
v Chicago, Ill.

Pričetek ob 2 uri popoldan.

Vstopnina je 25c za osebo.

Uljudno so vabljeni vsa društva in vse slovensko občinstvo domače in bližnje okolice, da se mnogoštevilno udeležijo te naše prve prireditve v prid S. R. Z.

Za dobro in točno vsestransko postrežbo bode skrbel veselični odbor. Pridite vsi na zabavo ta dan.

VABI ODBOR!

V osmih mesecih se je zveza tako razvila, da prinaša 16.000 dohodkov na mesec.

Mr. Blakeslee pravi, da bodo poštini tovarni avtomobili znižali tudi ceno mleku. V Washingtonu stane kvort mleka v prodaji na drobno 17 centov. Mleko, ki ga dovažajo tovarni avtomobili, pa prodajajo po 10 centov kvort.

Telefonske centrale v Corbinu, Pineville, Middleboro so v soboto zaprli v sled pomankanja operatoric. Večina vse se nahajajo na bolniških posteljah vsled epidemije. V Harlamu, ki je preno-govniško središče tega okraja, so morali vsled epidemije ustaviti delo v rojih. Vsi vlaki, ki vozijo od tu, so ustavljeni. Več drugih rojov je tudi ustavila delo. Bojezen v tem kraju se prav nič ne ponehuje, pač pa se je razširila tak zelo, da postaja situacija že kritična. Vsak dan je več tisoč novih slučajev influence.

Pravi socialist ne sme biti rezervist, ampak mora biti vedno aktiven vojak svoje stranke. Kdor nosi svoje prepričanje le sam v sebi, ne koristi nič ne sebi, ne svoji stvari. Prepričevati mora tiste, ki se niso prepričali.

Pravi socialist hoče poznati težave, zapreke, uspehe in napredek delavskega boja.

Na tej poti ga spremlja Proletarec.

Delavec, ki ne čita svojega glasila, je nepopoln delavec. On je hlapec nevpopoln gospod. On je hlapec svojega delavca, nikdar pa in v nobenem oziru ne sam svoj gospod.

MILWAUKEE, WIS.

Seje slovenskega soc. kluba se vrševsak drugi in četrti petek v mesecu v Ilirija dvorani", 30-1st Ave. Ker so vedno važne stvari na dnevnem redu, zato Vas veže dolžnost, da pridete vsi na sejo. Pripeljite s sabo tovariše, ki se zanimajo za razredni boj in še niso v organizaciji.

John Lenko, tajnik.

Previdne gospodinje

Imajo doma volano oro steklenico

Dr. Richterjevega

PAIN-EXPELLER

Znanstveno sredstvo za vrnjenje pri revmatičnih bolečinah, prehladu, navstavljenju itd.

Jedino pravi s prečiščeno znanostjo sidra

35c. in 60c. v lekarnah in naravnost od

F. AD. RICHTER & CO.

74-80 Washington Street, New York, N. Y.

Socializem in osebnost.

(Konec s 6. strani.)

filozofi naglašali tako neomejeno pravico posameznika. Da se praksa ne vjema s teorijo, se razlaga z dvojnimi dejstvi.

Z individualističnega stališča ima posameznik le do samega sebe obzire. Napram vsemu ostalemu svetu je brezobziren. Ali obzirnost do samega sebe ga sili, da postopa v mnogih rečeh navidezno tako, kakor da se ozira na interese drugih. Dovolj je močan, da bi lahko umoril sosedu in mu vzel njegovo imetje. Vendar ne stori tega, ker bi se lahko sosedovi sorodniki združili in ubili njega. Ne zaradi sosedu, temveč zaradi sebe, zaradi svoje varnosti pusti sosedu pri miru.

Poleg enega "jaz" je mnogo drugih "jaz" na svetu. Vsak drugi individuum ima enake absolutne pravice kakor jaz. Vsled tega so interesi vsakega posameznika v konfliktu z interesi vseh drugih posameznikov. To je boj vseh proti vsem. V tem boju je moj jaz v tisočih nevarnostih, ki jih lahko zmanjšam, če se o gotovih rečeh pogodim z drugimi. Pravico imam do vsega sveta in do vsega, kar je na njem; toda moja potreba ni tako velika, zato lahko prepustim nekaj svoje neomejene pravice drugim, z namenom, da pospešim s tem svoje interese.

Tako nastane družba.

Individualnost je "jaz" prvo, družba, naj bo že kakršnakoli, pa sekundarno.

Pri takem razlaganju je družba kajpada orodje močnih. Če je individualna pravica tako utemeljena, kakor smo videli, ostanje seveda tudi v družbi individualni interesi glavni. Tisti, ki so sposobnejši, imajo že pri pogodbah, pri ustanovitvi družbe popolno pravico, da mislijo na svoje interese in da jih podpro, čimbolje morejo. Ako je to na škodo drugih, so ti drugi sami krivi; zakaj pa so slabšeji? V družbi, ki je že ustanovljena, ima individuum pravico, da se zopet razvija, kolikor dopušča svojo moč. Ako nasprotuje pisana pogodba njegovim interesom, ni dolžan, da jo spoštuje; vprašanje je le v tem, če je dovolj močan, da jo prekrši brez škode zase. Če je, tedaj je zopet njegova moč njegova pravica. Zakonu mora biti pokoren, kdor se ne zna in ne more odtegniti njegovim šibam; kdor je dovolj sposoben, ga pa pogazi in si napravi svoj zakon sam.

S temi načeli se lahko opravičuje Kajnovi

ubojstvo, zasluženje Helotov, podločnost žensk, iztrebljenje "divjih" plemen, monarhična avtokracija, kapitalistično izkoriščanje i. t. d.

Na očitane brutalnosti in surovosti odgovarja individualizem, da je njegova teorija aristokratska. Kam bi prišel svet, če bi se slabotnim in nesposobnim prepustilo gospodstvo? Močni so ustvarjeni, da rabijo svojo moč. S tem, da jim je natura dala moč, jih je določila za gospodarje; slabotnejši ne morejo biti po naravi nič drugega kakor hlapci. Konj ne more biti nad človekom; ne more biti, ker ni sposoben, da bi se postavil nad njega. Človek bi bil blazen, če bi se podal pod konjsko gospodstvo ali če bi dal konjem enake pravice; prav tako bi bilo absurdno, če bi močni in sposobni dovolili slabim in nesposobnim, da vladajo, ali pa če bi jim priznali enake pravice. Najmočnejši — to so najboljši; svet je najboljši, če vladajo na njem najboljši, tisti, ki so aristokrati po naravi. Oni so posebno plemu, vzvišeno nad plebeji; in v tem aristokratskem plemenu imajo zopet posamezniki svojo vrsto. Useh odločuje, uspeh opravičuje vse.

Če je mogel posameznik sto drugih upogniti v svojo službo, je to dokaz, da je on sposoben, oni sto pa nesposobni. Torej je popolnoma prav, da gospoduje in oni hlapčujejo, kajti naravno je. Če se izmed takih gospodujočih eden povzpne nad druge, če uniči nekatere izmed njih, če prisili druge v svojo službo, je zopet dokazal svojo boljšo sposobnost; preprečil je s tem vpliv nesposobnosti; njegov rezultat kaže, da je njegovo delo oplemenjevalo.

Ne vpraša se, na kakšen način so prišli Rockefellerji milijoni v njegove roke; prišli so. On jih je mogel pridobiti, drugi niso mogli tega preprečiti; torej je njegovo bogastvo popolnoma opravičeno, brez obzira na sredstva, s katerimi je bilo znešeno na kup. Rockefeller je velik aristokrat, tisti, ki so delali in delajo zanj, so plebeji, neplemenite nature in njih naravni pokliče je, da hlapčujejo aristokratu.

To so logične posledice individualizma, do kakršnih je n. pr. prihajal Nietzsche. Seveda je na tisoče individualistov, ki ne grede tako daleč, to se pravi, ki niso tako dosledni. Ogledali si bomo še nekoliko nje, potem bomo pa vprašali, kaj pravi na to socializem.

Mirovni eksperimenti, sentimentalnost in nujnost.

(Konec s 1. strani.)

Gotovo si bo vsakdo oddahnil, kadar postane sklepanje miru resna afeta. Ali dokler se nismo tako daleč, je zelo potrebno, da govorimo razum in se ne da premočiti od sentimentalnosti. Morda ni bilo še nikdar tako potrebno kakor sedaj, da se hrepenenje po miru brzda in vda potrepeljivosti, kajti kakor je razumljivo, da si vse človeštvo želi miru, bi vendar prav v sedanjem trenutku prevelika miroljubnost lahko pokvarila velikanske uspehe, ki jih je vojna že dosegla.

V splošnem sicer Nemčija ni dosegla enega namena, ki ga je s svojimi ponudbami za premirje nedvomno imela. Da so njene note tako krotke in vsaj navidezno nenavadno popustljive, ni brez vzroka. Krvavo bi potrebovala miru ali pa vsaj daljšega premirja. Njen notranji položaj je dovolj znan, da je to razumljivo. Toda umerjena stilizacija njenih not tudi brez namena ni. Eden glavnih smotrov, ki bi jih s svojo izredno uljudnostjo rada dosegla, je vtisk na pacifiistične elemente v Ameriki in v zaveznikih deželah. Pred njimi bi nemška vlada rada izgedala kot popolnoma nova oblast, ki ji gre odkritosrečno za mir in le za mir in ki je pripravljena doprinesiti za ta cilj vse žrtve, le da se prihrani ponižanje.

Ne more se tudi spekulaciji odreči, da ima v človeški naturi precej opore. Najplemenitejši značaj bi dvignil svoj glas in zaklical: Ustavite prelihanje krvi, ko je postalo nepotrebno, ker daje sovražnik vse, kar se more po pravici zahtevati od njega, brez boja!

Ali dasi je v Ameriki in v zaveznikih deželah dovolj plemenitih značajev, se ni zaslislal ta klic, ali pa vsaj ni bil tako glasan, da bi bil mogel zbuditi kaj pozornosti. V tem računu se je nemška vlada prevarila. Zdi se, da imajo značaj, na katere je spekulirala, poleg plemenitosti še drugo lastnost, ki je priredu Maksu v sedanjem trenutku neprijetna; tudi plemenitost se ne da meni nič tebi nič prevariti.

Štiri leta in tri mesece že traja vojna. To je tako dolga doba in žrtve, ki jih je zahtevala, so bile tako brezštevne, da ne more biti vseeno, kako se konča. Zlasti dya momenta morata priti

Iz Carigrada poročajo, da je izjavil Tewfik paša, novi veliki vezir (ministrski predsednik), da je Turčija pripravljena sprejeti mir na temelju Wilsonovih načel. Tewfik paša je predstavil svoje nove ministre turški zbornici. Povedal je tudi, da ne bo Turčija nič več odlašala z reformami. Obljubil je, da bo turška vlada uvedla volilno reformo, ki podeli volilno pravico vsem državljanom brez ozira na vero ali narodnost.

"Frankfurter Zeitung" poroča: V Avstriji ni nobene odgovorne vlade več. Kar govore na Dunaju, so le fraze posameznih Karlovih ministrov, za katere se nihče več ne zmeni.

V Budimpešti vlada tudi popolen kaos. Stari madjarski političarji se pripravajo in pokladajo odgovornost za kolosalne napake drug drugemu na rame. Te dni je bil v ogrski zbornici zopet dirindaj. Karolyi je predložil program svoje (neodvisne) stranke, ki se glasi: Da mora Ogrska proglasiti neodvisnost od Avstrije, izvoliti svojega kralja in takoj zahtevati separaten mir; da mora Wekerle takoj resignirati s svojim kabinetom in Ogrska pretrgati zvezo z Nemčijo;

da se dovoli Hrvatom "neodvisna" država, ki pa mora biti pod krono sv. Stefana.

Dr. Wekerle je pobijal Karolya, češ da je avstro-ogrsko vlada že izdelala načrt za federalizacijo. Dalje je dejal, da ne sme Ogrska pretrgati zveze z Nemčijo, ker se nemške čete bojujejo na ogrski fronti. Na ploho vprašanje: "Kje, kje?" je odgovoril Wekerle, da se bojujejo Nemci povsod, kjer se brani nedotakljivost Ogrske. Dalje je dejal, da Ogrska ne bo priznala češkoslovaške države.

Iz Bazla poročajo: Centralni izvrševalni odbor, ki ga je dne 5. oktobra izvolil Narodni svet Slovencev, Hrvatov in Srbov v Zagrebu, je razglasil, da takoj prevzame politično vodstvo omenjenih narodnosti. Program izvrševalnega odbora je: Prvič združiti vse Slovence, Hrvate in Srbe brez ozira na državne meje; drugič ustanoviti suvereno državo na demokratičnem temelju in tretjič preskrbeti, da bodo navedene narodnosti zastopane po svojih delegatih na mirovni konferenci. Odbor je zavrgel avtonomijo, katero je ponudila avstrijska vlada.

"ČAS"

je edina slovenska revija v Ameriki. "Čas" prinaša lepe povesti, koristne gospodarske in gospodniške nasvete, znanstvene zanimivosti, podučne in narodu potrebne razprave, mnogo mišnih slovenskih pesmic in poleg tega pa prinaša lepe in umetniške slike.

List shaja mesečno na 32 straneh in stane samo \$2.00 na leto, za pol leta \$1.00. Naroča se pri "Čas", 2711 So. Millard Ave., Chicago, Ill., v Clevelandu in okolici pa na 6033 St. Clair ave.

Severova zdravila vzdržujejo zdravje v družinah.

Hrbtobol.

Ako imate bolečine v hrbtu, ali križu čutite, da vas vse boli. Bolečine postajajo neprenehne; ledice (obisti) vas boljijo in voda od vas gre gosta ter čutite pri tem bolečine. V takem slučaju rabite kako dobro zdravilo, pa ga morda ne morete dobiti? Ne iščite drugih pripomočkov, ampak poskusite samo enkrat

Severa's

Kidney & Liver Remedy

(Severova Zdravila za obisti in jetra). To je izborno zdravilo za mehur, kadar imate bolečine pri spuščanju vode, tako tudi pri otrocih, ki morajo postelje. To zdravilo odpravlja zlatenico in vse zoporno sapo, zmanjšuje oteklino nog in lajša hrbtobol. Poskusite ga. Prodaja se v lekarnah. Cena 75c in \$1.25.

W. F. SEVERA CO.
CEDAR RAPIDS, IOWA

Dr. W. C. Ohlendorf, M.D.

Zdravnik za notranje bolezni in ranocelnik.

Zdravniška preiskava brezplačna — plačati je le zdravila. 1924 Blue Island Ave., Chicago. Ureduje od 1 do 3 popoldne; od 7 do 9 zvečer. Izven Chicagoa živijo bolniki naj pisajo slovensko.

ZANIMIV ČLANEK O NADZOROVANJU BANKE ZVANE "CLEARING HOUSE".

Kaj to pomeni za ljudstvo, če je banka pod nadzorstvom "Clearing House". Vse banke, ki imajo zvezo s Chicago Clearing House, so podvržene strogemu nadzorovanju od uradnikov tega zavoda. Pregledovanje računov in imetja se mora vršiti najmanj enkrat na leto. Izvedenci natančno preiščejo stanje vsake banke. Vse gotovino preštejejo, pregledajo vse note, varščine, vknjižbe in druge vrednostne listine, se prepričajo o fondih, ki so založeni v drugih bankah in pregledajo knjige in račune. Če najdejo izvedenci kakšne slabe ali dvomljive vrednostne listine, se te ne štejejo več kot imovina banke. Ako se je skrčila vrednost bančnega premoženja, mora banka kazati pravilno vrednost v svojih knjigah. Če banka drzno spekulira in se ji pride na sled, mora to takoj opustiti. Vse, kar je slabo, riskirano, se mora takoj odstraniti in nadomestiti z boljšim. Če vsega tega banka hitro ne popravi in stori, izgubi vse nadaljnje ugodnosti in pravice, ki jih uživajo banke, katere so združene v Clearing House.

Kedar se odvzamejo kaki banki te ugodnosti ali če ni sprejeta v Clearing House ima slednja za to dober vzrok. Na drugi strani pa je o banki, ki je članica te zveze, že to dovolj jasno dokaz, da ima dobro imovino, da je njen kredit dober in da vodi svoj denarni promet po predpisih, varno in sigurno.

Načrt za nadzorovanje bank potom Clearing House je bil izdelan v Chicagu pred desetimi leti, od katerega časa naprej ni bankrotirala niti ena banka, ki je bila v zvezi s tem Clearing Housem. Ako je šlo pa ali drugi banki slabo valed panike ali vojne, so ji takoj prikočile na pomoč druge Clearing House banke in ji pomagale, dokler se niso povrnila zopet normalne razmere. Ta Clearing House nadzorovalni načrt se je pokazal tako uspešen, da so povsod, kjer koli se nahaja kak Clearing House, sprejeli ta načrt.

American State Bank je v zvezi s tem Clearing Housem, je pod njegovim nadzorstvom in ima vse privilegije te banke, kateri poda vsako leto pet polnih računov.

American State Bank pa je tudi pod državnim nadzorstvom in odda vsako leto pet detajliranih računov o stanju Banking Departmenta države Illinois. Napravite NAŠO banko za VAŠO banko in Vaš denar bo varen in ga lahko dvignete, kedar ga želite.

Vprašajte za seznam naših First Gold hipotek. Kakor tudi seznam \$100.00 in \$500.00 zlatih hipoteknih bonдов.

J. J. Stepien

predsednik.

AMERIŠKE DRŽAVNE BANKE

Blue Island Ave., vogal Loomis in 18. ceste.

PAZITE IN HRANITE

Narodni izrek pravi: "Pazite na vaš beli denar za črne dveje." To pomenja toliko kakor prvo pazite in hranite dokler ste še zdravi in mladi, da boste imeli nekaj za stara in onemogla leta. Vsak človek mora paziti in hraniti, ko le to je edina pot, ki vas vodi v neodvisnost. Prvi dolar, ki ga date nastran, se lahko ceni kot itemeljni kamen poslopja za katerim vsaki stremi. Dobro je vedno imeti na pametu narodni izrek ki pravi: "Zrna do zrna pognata: kamen na kamen palača". Najtežje je početi ali brez početka ni nikdar nišar. Zatorej prištejte vsigati vaš denar še danes, ampak pazite, da ga nalagate v gotovo in varno banko. Z vlogo enega dolarja dobite vašo bančno knjižico.

Mi sprejemamo denar na hranilno vlogo in plačamo po 3% obresti od njega.

Posiljamo denar v Italijo, Rusijo in Francosko.

Prodajemo prve posojilne mortgage (markeče) in dajemo v najem varne hranilne predale.

Sprejemo upise za parobrodno potovanje v staro domovino po vojni.

KASPAR STATE BANK

1900 Blue Island Avenue, Chicago, Ill.

Kapital, vloga in prebitek znaša nad \$6,000,000.

CARL STROVER

Attorney at Law.

Zastopa na vseh sodiščih.

Specialist za tožbe v odškodninskih zadevah.

St. sobe 1009.

133 W. Washington Street.

CHICAGO, ILLINOIS.

Telefon: Main 3989.

Ali veste za letovišče Martin Potokarja? Seveda. To je "VIL-LAGE INN" s prostornim vrtom za izlete.

Vodnjak z studenčno vodo na Martinovi farmi je poznan po vsej okolici.

Ogden Ave., blizu cestne železniške postaje, Lyons, Ill. Telefonska številka 224 M.

LOUIS RABSEL

SHAJALISČE SLOVENCEV.

NA 460 GRAND AVE.,

KENOSHA, WIS.

Telefon 1199.

MODERNA KNJIGOVZNICA.

Okusno, hitro in trpežno dela za privatnike in društva. Sprejemamo naročila tudi izven mesta.

Imamo moderne stroje. Nizke cene in poštena postrežba.

BRATJE HOLAN,
1638 Blue Island Ave.,
Chicago, Ill.

(Adv.)

SLOVENC

pristopajte k

SLOVENSKI NARODNI PODPORN JEDNOTI.

Naročite si devnik "Prosveta". List stane za celo leto \$3.00; pol leta pa \$1.50.

Vstanjavljajte nova društva. Deset članov (ie) je treba za novo društvo. Naslov za list in za tajništvo je: 2657 So. Lawndale Ave Chicago, Ill.

Naivečia slovanska tiskarna v Ameriki je

Narodna Tiskarna

2144-50 Blue Island Avenue, Chicago, Ill.

Mi tiskamo v Slovenskem, Hrvaškem, Slovaškem, Češkem Poljskem, kakor tudi v Angleškem in Nemškem jeziku. Naša posebnost so tiskovine za društvo in trgovce. "PROLETAREC" se tiska v naši tiskarni

KADAR potrebujete društvene potrebine kot zastave, kape, regalice, uniforme, pečate in vse drugo obrnite se na svojega rojaka

F. KERŽE CO.,
2711 South Millard Avenue.
CHICAGO, ILL.

Cenike prejete zastonj. Vse delo garantirano.

Edini slovenski pogrebni

MARTIN BARETINČIČ

324 BROAD STREET Tel. 1475 JOHNSTOWN, PA.

Zaupno zdravilo dela čudeže

Skoro že 30 let se Trinerjeva zdravila uspešno rabijo z največjim zaupanjem. A to tudi radi pravega vzroka, ker zaupnost izdelovalca zasluži popolno zaupanje in čišlanje od strani številnih odjemalcev. Malo povisan cen je sedanja potreba, da se ohrani zanesljiva vsebina izdelkov. Branilo smo se dolgo zoper draginjo na vseh številnih potrebščinah naših, a novi vojni davek nam je spodbil še zadnji stebel in morali smo cene nekoliko povišati. Vsak prijatelj Trinerjevih lekov priznava brez ugovora, da v sedanjosti, ko moramo velike več plačati za potrebščine, in tudi lekarja stane stvar več, ni bilo mogoče draginji v okom priti. Zato pa bo vrednost Trinerjevih lekov povrnila odjemalcem vse kar več plačajo za nje.

TRINERJEVO AMERIŠKO ZDRAVILNO GRENKO VINO

torej ima tako zaupanje in vseh med svetom, ker učini, da bol zgubi svoje stališče. Izmed vseh bolezni jih je devdeset odstotkov povzročenih in spodbetih v blodcu. Trinerjevo Zdravilno Grenko VINO očisti želodec in odstrani iz notranjine drobovja vse nabrane nepotrebne in strupene snovi, ki so nekakšen blag zlotvorni tvarin zavirajočih pravilno delovanje drobovja. Trinerjevi leki so prosti, vsakovrstne nepotrebne mešanice in vsebujejo le potrebne zdravilne grenke koreninice ter krasno šarče rudeče vino. V zadnji zabasnosti, neprebavnosti, glavobola, pol-glavobola, nervoznosti, navadne slabosti, kakor tudi v selodnih neprilikah, ki rade nadlegujejo ženske ob premembi žitja ali rudarje in druge delavce, ko delaje in vdihavajo plin, če rabite ta lek, boste našli v njem neprecenljivo vrednost. Dobite je v vseh lekarnah.

TRINERJEV LINIMENT

prodrere vselej v koren bolečine, zato pa je zlasti v slučaju protina, ali revmatizma, nevralgije, lumbago, otrpelosti glečnejev in drugih, najhitrejša in gotova pomoč. Jako je dobro tudi v zadevah odrgnin in oteklin itd., tudi za drgnjenje živcev in za mazanje po kopanju nog. Dobite je v vseh lekarnah.

TRINERJEV ANTIPUTRIN

je izvrstno in prav prijetno zdravilo za navadno rabo znotraj. Posebno za izpiranje grla in ust; istotako za čiščenje ran, izpuščaje in drugih kožnih oterov. Dobi se v vseh lekarnah.

Najnovejšo nagrado so dobili Trinerjeva zdravila na mednarodnih razstavah: Gold Medal—San Francisco 1915, Grand Prix—Panama 1916.

JOSEPH TRINER

MANUFACTURING CHEMIST

1333-1343 South Ashland Ave.

Chicago, Ill.